

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Anna Mrázková

**GEOGRAFICKÉ ASPEKTY VÝVOJE
ŠKOLSKÉ SOUSTAVY V OKRESE TÁBOR**

**GEOGRAPHICAL ASPECTS OF SCHOOL
NETWORK DEVELOPMENT
IN THE TÁBOR REGION**

Bakalářská práce

Praha 2009

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Silvie Kučerová

Ráda bych touto cestou poděkovala své školitelce RNDr. Silvii Kučerové za její cennou pomoc, připomínky a nápady, které mi při psaní této bakalářské práce velmi pomohly. Současně si dovoluji připojit poděkování za pomoc při realizaci map kolegyni Martině Seidlové.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze za pomoci uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne

.....
Podpis

Abstrakt:

V české pedagogické literatuře není tématu prostorových aspektů vzdělávání věnována příliš velká pozornost. Proto je cílem bakalářské práce analyzovat územní rozmístění základních škol v okrese Tábor a určit možné geografické faktory, které mohou mít na toto rozmístění vliv. Analýzy jsou provedeny na základě podkladů z oficiálních statistik Českého statistického úřadu a údajů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Rozmístění škol v roce 2007 je za účelem identifikace a analýzy sociogeografických procesů, které ovlivňují vývoj školské sítě ve zvoleném okrese, porovnáváno se stavem v roce 2001. Podrobněji jsou z hlediska možných geografických faktorů analyzovány obce, v nichž došlo ve sledovaném období k uzavření školy. V práci jsou analyzovány faktory, které jsou převzaty ze studií jiných autorů. Vzhledem k tomu, že se tito autoři zabývali spíše problematikou rozmístění škol v rámci celého Česka obecně, námi zvolené faktory mohou, ale také nemusejí ovlivňovat územní rozmístění základních škol v okrese Tábor.

Abstract:

The Czech scientific literature is not focused on the problem of spatial aspects of education properly. That is why the aim of the paper is to analyse spatial location of elementary schools in the Tábor region and to point out possible geographical factors which can influence the location mentioned. The analysis are implemented on the basis of official statistical databases of the Czech Statistical Office and of the Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech republic. The location of elementary schools in the year 2007 is compared with the situation in the year 2001 for purpose of identification sociogeographical factors which can influence the changes of elementary schools network in the region. The municipalities where the schools were closed down are analysed by the geographical factors more intensively.

The factors here can be found in the papers of other authors. However, these authors are interested in the spatial location of elementary schools in the whole Czech republic. That is why the factors mentioned here can influence spatial location of elementary schools in the Tábor region, but they may not.

Klíčová slova: základní škola, uzavírání škol, územní rozmístění, sídlo, Česká republika

Key words: elementary school, schools closure, spatial location, settlement unit, Czech republic

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Tématicky zaměřená odborná literatura.....	9
	2.1 Problematika školství v odborné literatuře	9
	2.2 Prostorové aspekty školství v odborné literatuře	12
3	Metodika	15
	3.1 Metodika práce.....	15
	3.2 Vymezení použitých pojmů	16
	3.2.1 Základní škola.....	16
	3.2.2 Sídlo	18
	3.2.3 Obec	19
4	Vývoj kapacity základního vzdělávání v Česku	20
5	Geografické aspekty vývoje základního školství v okrese Tábor.....	25
	5.1 Charakteristika okresu Tábor.....	25
	5.2 Periferní a jádrové oblasti regionu v souvislostech zajištění základního školství	28
	5.3 Obecné charakteristiky základního školství v okrese Tábor.....	35
	5.4 Proměny sítě základních škol v okrese Tábor.....	37
	5.4.1 Analýza rozmístění základních škol v okrese Tábor	38
	5.4.2 Sociogeografické aspekty proměn sítě základních škol.....	38
6	Závěr	42
7	Použitá literatura	46
8	Charakteristika obcí okresu Tábor	51

Seznam tabulek, grafů, obrázků a map

Tabulka 1:	Vývoj počtu základních škol podle jejich velikosti v České republice ve školním roce 2001/02 až 2006/07.....	22
Tabulka 2:	Zastoupení věkových skupin 5 -9 a 10 -14 v České republice v letech 2001 až 2007.....	23
Tabulka 3:	Počet obyvatel ve městech a ostatních obcích okresu Tábor v letech 2001 a 2007.....	26
Tabulka 4:	Vývoj počtu obyvatel v neměstských obcích okresu Tábor v letech 2001 a 2007.....	26
Tabulka 5:	Vývoj velikosti věkových skupin 5 -9 a 10 -14 v období let 2001 -2007 v okrese Tábor.....	27
Tabulka 6:	Počet škol v závislosti na velikosti obce v okrese Tábor v roce 2007.....	36
Tabulka 7:	Počet škol okresu Tábor v závislosti na velikosti obce a počtu žáků v roce 2007.....	37
Tabulka 8:	Přehled charakteristik obcí s uzavřenou školou v okrese Tábor v roce 2007.....	39
Graf 1:	Základní školy podle počtu žáků ve školním roce 2001/02 -2006/07 v České republice.....	23
Graf 2:	Prognóza vývoje počtu dětí ve věkových skupinách 5 -9 a 10 -14 mezi roky 2010 a 2025 v České republice (střední varianta).....	24
Graf 3:	Vývoj počtu narozených dětí v okrese Tábor v letech 2001 -2007.....	27
Graf 4:	Vývoj počtu obyvatel ve věku 0 -14 let v obcích se školou s 1. stupněm v okrese Tábor v letech 2001 a 2007.....	40
Graf 5:	Vývoj počtu obyvatel ve věku 0 -14 let v neměstských obcích se školou v okrese Tábor v letech 2001 a 2007.....	40
Obrázek 1:	Základní vztahy mezi existencí školy v obci, atraktivitou obce a počtem obyvatel.....	35

Mapa 1: Jádrové a periferní oblasti v okrese Tábor v období 2001 –2007.....	29
Mapa 2: Rozmístění základních škol v okrese Tábor v roce 2001.....	30
Mapa 3: Rozmístění základních škol v okrese Tábor v roce 2007.....	31
Mapa 4: Podíl dětské složky populace v okrese Tábor v roce 2007	32
Mapa 5: Hustota zalidnění v okrese Tábor v roce 2007.....	33

1 Úvod

Oblast školství má v současné době významné postavení, neboť zabezpečuje státem garantovanou výchovu a vzdělání obyvatelstva. Úroveň vzdělání má vliv na rozvoj lidských schopností, na efektivitu pracovních sil či na celkovou kulturní úroveň společnosti. I proto je dnes vzdělání bráno nejen jako nutnost, ale jako lidská potřeba skrze níž dochází ke zmíněnému pokroku a celkovému rozvoji. Již od svého počátku byla škola považována za důležitou instituci, kde mladí lidé formovali své názory a získávali důležité zkušenosti. To zaručovalo škole a pedagogům jako takovým výsadní postavení ve společnosti. Hodnota vzdělávání se postupem času stále zvyšuje. V dnešní době je neustálý přísun nových informací a stálé učení se novým věcem dokonce považováno za naprostou nutnost v životě každého člověka (Rámcový vzdělávací program 2002). Další výrazný posun v chápání důležitosti vzdělávání můžeme tak pozorovat i v nedávné době. V období 80. a 90. let význam vzdělávání v české společnosti vzrostl a tento růst trvá i do současnosti (Večerník ed. 1998).

Výsadní postavení školství je dokonce zaručeno Listinou základních práv a svobod, v níž je zakotveno právo každého občana na bezplatné vzdělání na státních základních a středních školách. Jen málokterá jiná instituce tak zasahuje do života 100 % obyvatel natolik výrazným způsobem jako právě instituce školy. Je proto až s podivem, že do dnešní doby vzniklo jen velmi málo rozsáhlejších prací zabývajících se závažnou problematikou rozmístění jednotlivých typů škol v různých regionech. Většina prací, které jsou zaměřeny na podobnou tematiku, vznikla na konci 80. a začátku 90. let, od této doby je ovšem možné pozorovat mnoho zásadních změn, které měly na rozmístění škol vliv. Přesto, že z historického hlediska je vývoj školské soustavy poměrně dobře zpracován jak z celkového pohledu, tak i na regionální úrovni (např. Kasper, Kasperová 2008, Novotný a kol. 2006), víme kdy byla zavedena povinná školní docházka, jaké typy škol vznikaly v které době a jak se měnil jejich význam, geografické otázky týkající se prostorové dimenze a navazující na otázky historické zůstávají v pozadí.

Podle Wahly (1989) jsou geografickému zkoumání podrobovány především osoby, které se přímo účastní vzdělávání, dále obyvatelstvo daného regionu jako celek nebo systém vzdělávacích institucí jako takový. Z tohoto rozdělení je patrná

rozmanitá škála témat, která mohou být v rámci geografie vzdělávání i dnes zpracovávána pomocí různých přístupů a také různě hodnocena v rámci jednotlivých zkoumaných regionů.

Přesto ovšem, jak již bylo řečeno, dodnes nevznikl ucelený materiál zabývající se prostorovou organizací systému základních škol v Česku či v jeho regionech. Z hlediska rozmístění školských zařízení tak proto nebyl dosud podrobněji zkoumán ani okres Tábor. Právě tato skutečnost a autorčina osobní znalost zmíněného regionu ovlivnily zaměření této bakalářské práce. V následujících kapitolách bychom chtěli analyzovat poměry ve zvoleném okrese a nalézt geografické faktory, které ovlivňují vývoj školské soustavy v daném území. V okrese Tábor se v současné době nachází celkem 37 základních škol (Rejstřík škol MŠMT ČR 2008), jejichž umístění v prostoru je výsledkem působení mnoha historických a geografických faktorů.

Hlavní otázkou, kterou si předkládaná práce klade za cíl zodpovědět, je proto: Jaké faktory rozhodovaly v okrese Tábor o vývoji školské soustavy v období let 2001 -2007 a které o tomto vývoji mohou rozhodovat v budoucnosti?

Dalším cílem je identifikace a zhodnocení specifík vývoje školské soustavy ve městech a ve venkovských oblastech zvoleného regionu. Tento cíl dále doplňuje otázka sledující trend uzavírání či zřizování nových škol v okrese Tábor, a to: Existuje v rámci okresu Tábor trend zakládání nových škol, či zde školy pouze zanikají?

Objektem výzkumu v této práci jsou výhradně školy základní, neboť podle Zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tedy podle takzvaného školského zákona, č. 561/2004 Sb.) se povinná školní docházka vztahuje pouze na tuto úroveň. Z tohoto důvodu jsou na rozmístění základních škol v prostoru vybraného regionu kladeny největší nároky. Tato zařízení ovšem také nejvíce reagují na početní změny struktury školou povinné populace. Očekáváme tedy, že v průběhu sledovaného období docházelo stejně jako k poklesu počtu obyvatel v příslušných věkových skupinách (Statistická ročenka České republiky 2001 – 2007) i k poklesu počtu základních škol. Pro větší rozvoj školské soustavy tedy zřejmě nejsou v současné době vhodné demografické podmínky, a proto očekáváme, že mnoho zejména malých škol je uzavíráno z důvodu poklesu počtu docházejících dětí.

Předkládanou bakalářskou práci lze rozdělit na teoretickou část a část analytickou. V následující teoretické části diskutujeme odbornou literaturu, která

se ke zvolenému tématu váže a z níž jsme čerpali podněty důležité pro část analytickou. Dále v této části vymezíme důležité pojmy, se kterými budeme dále pracovat.

V analytické části budeme hodnotit stav školství a možné procesy jeho dalšího vývoje v rámci zvoleného okresu. Pro lepší pochopení těchto zákonitostí jsme kromě kapitoly věnované vývoji školské soustavy v České republice jako celku a ve sledovaném okrese dále zařadili také stručnou charakteristiku okresu Tábor. Zde popisujeme zvolený region především z hlediska vývoje počtu dětí ve vhodných věkových skupinách, vývoje celkového počtu obyvatel a z hlediska vlastní sídelní struktury. Očekáváme tedy, že tyto zvolené charakteristiky mají na rozmístění jednotlivých zařízení vliv a mohly by tedy být hledanými geografickými faktory.

Vývoj výše zmíněných ukazatelů sledujeme v období let 2001 -2007, tedy v období, kdy bylo dokončeno a do praxe uvedeno nové administrativní členění České republiky (Statistická ročenka České republiky 2001 -2007). Struktura osídlení zvoleného okresu byla v tomto období již poměrně stabilní, nové obce nevznikaly ani nezanikaly.

2 Tématicky zaměřená odborná literatura

Problematice školství je v odborné literatuře věnován relativně velký prostor, neboť úhlů pohledu na toto téma je mnoho. Většina prací se ovšem soustředí pouze na historii a vývoj školského systému (např. Kasper, Kasperová 2008, Novotný a kol. 2006) nebo řeší vnitřní problémy týkající se organizace vyučování či vztahu mezi školou a rodinou (např. Průcha 2001). Geografické otázky jsou oproti tomu na mikroregionální i na makroregionální úrovni zpracovány nedostatečně. Proto je geografickým faktorům vývoje školské soustavy právě na mikroregionální úrovni věnována tato práce.

2.1 Problematika školství v odborné literatuře

Vzhledem ke své důležitosti pro celou demokratickou společnost je školská problematika poměrně intenzivně zpracovávána již od počátku 90. let. Toto období představovalo kromě jiného také začátek nového pojetí vzdělávání a školského

systemu jako takového. Zdá se proto být logický i větší počet prací vznikajících na dané téma právě v období takzvané transformace společnosti (např. Večerník ed. 1998). Zmiňovaná díla ovšem nebyla psána geografy, ale především odborníky na pedagogiku. Otázky školství byly v této době diskutovány především v expertních studiích a projektech zabývajících se problematikou jeho transformace a představujících východiska pro zásadní změny (Spilková 1997). Pro zlepšení úrovně českého školství na všech stupních bylo nutné přijmout dlouhodobá opatření, díky nimž by k těmto zásadním změnám došlo. Charakteristickým jevem před rokem 1989 byla například výrazná převaha učňovských zařízení a s tím spojené nízké počty studentů na dalších typech středních škol a gymnáziích (Kozel 1992). Jedním z hlavních úkolů v rámci transformace českého školství byla tedy i optimalizace celé sítě školských zařízení, zkvalitňování jejich nabídky a zakládání nových integrovaných odborných škol umožňujících přechod mezi teorií a praxí (Kozel 1992, Školství v pohybu 1990 -1995).

Podrobně o jednotlivých studiích a projektech, které měly vést ke zvýšení úrovně českého školství, pojednává ve své práci Spilková (1997). Zmiňuje například expertní studii odborníků Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy Budoucnost vzdělání a školství v obnovené demokratické společnosti a ve sjednocující se Evropě či studii Jednoty českých matematiků a fyziků Koncepce vzdělávání v České republice. Stejně jako Spilková (1997) se analýzou stavu školství na počátku devadesátých let zabývají Kozel (1992, 1993) a Polák (1994). Většina jejich prací zaměřených na školství tak popisuje jeho tehdejší stav a zdůrazňuje oblasti, v nichž je nutné provést změny. Polák (1994) a následně také Spilková (1997) například upozorňují na potřebu vnitřních a vnějších reforem.

Přesto, že takto zaměřených prací bylo napsáno poměrně mnoho, z větší části jsou věnovány problematice středních a vysokých škol. Základnímu školství je věnováno méně prostoru. Tuto skutečnost lze vysvětlit tím, že střední a vysoké školy jsou brány jako prostředí pro přípravu na budoucí povolání, tedy jejich role v životě žáků a studentů se jeví jako zásadnější, zatímco základní školy jsou v tomto směru v současné době často neprávem přehlíženy. Jejich vliv na vzdělávání je ovšem i v současné době nezanedbatelný (Školství v pohybu 1990 -1995).

Zatímco výše zmiňované odborné práce z 90. let se soustředily spíše na popis stávající situace českého školství a možný nástin situace v budoucnosti, další uváděné

studie věnované školství nahlíží tuto problematiku i z jiných úhlů či v širších souvislostech.

Širší pojetí vzdělávání zahrnuje například práce Průchy (2001), která se zabývá problematikou alternativních druhů škol a inovacemi ve vzdělávání. Kvůli nejednotné terminologii rozlišuje ve své práci alternativní školy podle ekonomických, pedagogických a takzvaných školskopolitických aspektů. Řadí tedy alternativní školy do skupin podle způsobu jejich financování, podle metod vzdělávání či podle toho, kým jsou spravovány, přičemž za rozhodující považuje autor pedagogický aspekt. Ve své knize zdůrazňuje, že alternativní školou může být prakticky jakákoliv soukromá, církevní, ale i státní škola, která se něčím odlišuje od hlavního proudu standardních škol vzdělávacího systému. Dále autor (2001) zmiňuje i velký význam takzvaných málotřídních škol, které se v současné době opět stávají součástí systému vzdělávání a jsou také předmětem nových geografických výzkumů (např. Kučerová 2008, Trnková 2006, 2007).

Jak již bylo nastíněno v úvodu, problematiku školství lze nahlížet i z pohledu hlubší historie. Z tohoto důvodu můžeme zmínit práce autorů Somra (1987), Krejčího (1988), Wahly (1989) či Kaspera, Kasperové (2008), které doplňují a rozšiřují dané téma poznatky z historie geografie vzdělávání v Česku. Podobně historiografický přístup má i práce Mrzeny (1980), která analyzuje počátky povinného školství v jižních Čechách a zahrnuje tedy poměrně rozsáhlé časové období. Práce Kovářička a Kovářičkové (1989) tematicky navazuje na studii Mrzeny. Výrazně ji ovšem rozšiřuje, neboť se věnuje vývoji školských soustav v českých zemích celkově. Na rozdíl od Mrzeny zmiňuje vývoj vzdělávání již od doby rozvoje měst, tedy od 13. století. Jedna z nejnovějších studií tematicky příbuzná pracím výše zmiňovaným byla napsána Novotným a kol. (2006). Stejně jako předchozí autoři i Novotný a kol. (2006) popisuje stav a vývoj školství od doby středověku do současnosti, věnuje se ovšem pouze vyššímu školství v jižních Čechách a historii nejvýznamnějšího školského zařízení jižních Čech, Jihočeské univerzity. Tyto práce se sice dotýkají námi zvoleného území okresu Tábor, nicméně právě jejich zaměření na starší dějinná období nám neumožnilo čerpat z nich detailnější poznatky pro náš výzkum. Vzhledem k jejich rozsahu jsou ovšem vhodné jako zdroje informací pro větší práci či studii. Je možné z nich čerpat například pro nastínění výchozího stavu uspořádání školské sítě v období konce 80. a začátku 90. let, což je ovšem již nad rámec zaměření předkládané práce.

2.2 Prostorové aspekty školství v odborné literatuře

Již na konci 80. a v průběhu 90. let vznikaly na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy studie (např. Mňuk 1985, Lukášek 1991), které měly podobný cíl jako tato bakalářská práce. Autoři se ve vybraných regionech zaměřili na tehdejší stav místního školství, analyzovali podmínky pro jeho rozvoj a následně nastínili možný vývoj v budoucích letech. Tyto práce ovšem vznikaly ve specifických podmínkách, byly ovlivněny jinou politickou situací, a proto je nutné toto brát při jejich interpretaci v úvahu. V pozdější době vzniká podobně zaměřených prací k problematice stavu školství menší množství, jako významnější z nich je možné uvést studii Chrištofa (1999) zaměřenou na vývoj základního školství v okrese Mělník. Výše zmíněné práce vznikly jako případové studie vybraného území či regionu. Další práce, které vznikly v pozdější době, se zabývají problematikou vývoje rozmístění školských zařízení v rozsáhlejších oblastech, například na venkově.

Otázka školství na vesnicích a geografické aspekty ovlivňující existenci škol v těchto oblastech představují významnou složku výzkumu, kterému se věnuje Trnková (2008). Ve svých pracích se soustředí především na problematiku málotřídních škol na českém venkově. Přesto, že před rokem 1989 nebyla existence podobných zařízení příliš podporována a i v současné době je chod takovýchto škol na vesnicích či v menších obcích velice náročný, Trnková (2008) zdůrazňuje význam těchto institucí. Jak ve své práci uvádí, přes nepříznivý vývoj v průběhu 90. let, kdy docházelo k poklesu počtu dětí ve školním věku a mnoha malým školám hrozilo uzavření, představují školy určitý výraz soběstačnosti a kulturní úrovně dané obce. Z tohoto důvodu jsou proto často udržovány i za cenu větší zátěže obecního rozpočtu. Školu podle Trnkové (2008) nelze brát pouze jako místo, kde jsou vzdělávány vesnické děti, ale také jako kulturní centrum pro celou obec, jako místo setkávání. Autorka dále odkazuje i na význam tradice existence školy, což je překvapivě silným argumentem pro zachování instituce v rámci dané obce. Ve svých dalších pracích se Trnková (2006) věnuje také otázkám vnitřní organizace těchto škol a vývoji zákonů upravujících existenci málotřídních škol od roku 1945 do současné doby. Tento vývoj vysvětluje na historickém pozadí, a proto příliš neuvažuje geografické faktory mající vliv na stávající rozmístění málotřídních škol.

Problematice rozmístění škol se ve své práci věnuje i Kučerová (2008). Oproti výzkumu Trnkové (2008) se však nesoustřeďuje pouze na vesnické regiony

a málotřídní školy. V práci charakterizuje vývoj sítě základních škol v rámci celé republiky během posledních padesáti let a zároveň klade větší důraz na geografické faktory mající na tento vývoj zásadní vliv. Uvažuje například hustotu zalidnění různých oblastí, či vzdálenost menších sídel od těch významnějších. Z výzkumu je patrný trend výraznější koncentrace vzdělávacích zařízení do hierarchicky vyšších a důležitějších sídel. I přesto, že tento jev je možné interpretovat jako naprostý opak k trendu zachovávání málotřídních škol, autorka uvádí, že většina malých obcí tímto vývojem nebyla příliš znevýhodněna, neboť celkově byly tyto obce v minulosti postiženy výraznými populačními úbytky z důvodu stěhování jejich obyvatel do měst za prací. Uzavírání škol v těchto obcích pak bylo spíše očekávaným řešením této situace (Kučerová 2008). Kromě výzkumu procesů vedoucích k popsáním změnám je přihlédnuto i k důsledkům uzavírání škol a redukce školské sítě. Obě uvedené nezávislé práce Kučerové (2008) a Trnkové (2008) docházejí k podobným závěrům. Jejich východiskem byl stejný předpoklad, který tvrdil, že škola zastává především v malých obcích i další, zejména kulturní a společenské funkce.

Přesto, že v Česku docházelo k největšímu uzavírání škol v období před rokem 1989, není tento jev typický pouze pro tehdejší českou společnost. Významný proces redukce školských soustav probíhal i v západní Evropě a v USA. Narozdíl od vývoje v Čechách ovšem častěji zohledňoval i názor a potřeby místního obyvatelstva a tedy lépe odpovídal skutečným podmínkám v těchto regionech (Kučerová 2008).

Téma vývoje školských soustav či vývoje vztahu mezi školou a obcí v zahraniční literatuře zpracovávají například Pacione (1984), Miller (1995) či Lyson (2002). Prvně jmenovaný autor se věnuje geografii venkova a problematice služeb na venkově. Svůj výzkum nesoustřeďuje úzce na problematiku školství v jednom regionu, ale porovnává úroveň a podmínky zdravotnictví, školství a maloobchodu ve vesnických regionech Velké Británie a USA. Ve svém výzkumu vývoje vesnického školství dochází k závěru, že uzavírání školských zařízení je poměrně dlouhodobý proces, který začal již na počátku 20. století. Jako hlavní důvod redukce počtu těchto zařízení uvádí růst měst a migraci venkovského obyvatelstva. Pacione (1984) dále naznačuje argumenty pro a proti uzavírání malých vesnických škol a uvádí možná řešení pro zachování jednotlivých škol. Tato řešení jsou ovšem přizpůsobena podmínkám britského školství, a proto by zřejmě pro české prostředí musela být poněkud upravena.

Stejně jako dříve zmiňovaní autoři považuje i Lyson (2002) školy za symboly autonomie společnosti a odraz tradic a identity celé vesnické komunity. Ve své studii uvádí existenci škol ve venkovských sídlech jako faktor rozhodující o kvalitě daného sídla a o úrovni života jeho obyvatel. Škola je vnímána nejen jako pouhé místo vzdělávání žáků, ale také jako prvek, jehož význam pro celou komunitu určitého sídla není zcela doceněn. Autor ve své studii nahlíží školství v nových souvislostech a nutí tak zamyslet se nad významem této instituce pro jednotlivá sídla či pro celé oblasti. Tímto pohledem tak spojuje se školstvím nové prvky, například kvalitu života či tradici, stejně jako v české odborné literatuře Trnková (2008). Ve své práci Lyson (2002, s. 136) uvádí poněkud nadneseně, že „...škola znamená v mnoha ohledech pro vesnici život“¹. I přesto, že se toto pojetí zdá nadhodnocené, z autorova výzkumu je patrné, že rozdíly mezi vesnicemi se školským zařízením a bez něho jsou významné. Jak autor uvádí, přítomnost školy ovlivňuje kvalitu života i strukturu zaměstnanosti na jednotlivých vesnicích a nepřímo také jejich dopravní dostupnost. Škola sama hraje významnou roli i jako centrum různých volnočasových a kulturních aktivit a spojuje tedy celou místní komunitu. Tento trend lze na základě dříve zmíněných prací pozorovat také v českém prostředí.

Jak již bylo řečeno, problematika vývoje školských zařízení není zkoumána pouze v rámci vesnických oblastí. Aspekty mající vliv na rozmístění škol v městských oblastech jsou ovšem poněkud odlišné. Méně důležitými důvody budou jistě tradice či význam školy pro celou komunitu, neboť ve městech je často několik školských zařízení a specializovaná místa pro volný čas či pro kulturu, například kulturní domy, společenské sály, tělocvičny, bazény a podobně. Oproti tomu větší vliv na rozmístění školských zařízení ve městě má zřejmě vzdálenost jednotlivých škol stejného stupně či existence středních škol, pro které jsou základní školy „zdrojem“ nových studentů.

Počet jednotlivých školských zařízení v daném městě je závislý na pozici města v hierarchii sídel, kterou se v české geografické literatuře zabývá Hampl (1989, 2004). Ve své studii z roku 2004 dělí území České republiky na metropolitní areály s různou koncentrací služeb, tedy i s různou koncentrací školských zařízení, a sleduje jejich postupný vývoj. Zaměřuje se přitom především na změny v dojížděcí za prací a do škol, neboť možné změny tohoto nejfrekventovanějšího prostorového pohybu ukazují vývoj geografické organizace a tudíž i postupnou hierarchizaci jednotlivých

¹ V anglickém originále: „...schools serve as important markers of social and economic viability and vitality.“

sídel. Centra dojížděky jsou zde rozdělena do několika kategorií, a to makroregionální, mezoregionální a mikroregionální. Orientačně je lze vymezit jako centra celostátní, krajská a okresní. Pro tuto práci je ovšem možné toto dělení použít pouze omezeně, neboť informace o těchto centrech dojížděky jsou uvedeny na dané úrovni celkově za celou republiku, a tudíž z nich nelze provést detailnější analýzu zvoleného regionu.

Na výzkum hierarchizace měst logicky navazují díla zabývající se problematikou periferních oblastí. Již samotné vymezení tohoto pojmu není jednotné. Pro definování periferie lze brát v úvahu vzdálenost od center, fyzickogeografické faktory (např. nadmořská výška, zásoby přírodních zdrojů či úrodnost) nebo ekonomické aspekty (Novotná ed. 2005). V podmínkách Česka lze takovou oblast chápat jako řídko osídlené území s menším ekonomickým významem (spojeným s malým počtem podnikatelů), nižší mírou hmotných investic či nižší vybaveností středními školami nacházející se nejčastěji při hranicích krajů (vnitřní periferie) nebo v pohraničí (Marada 2001). Jak je patrné z předložené definice, jsou periferie uzavíráním školských zařízení ohroženy nejvíce, především v důsledku odchodu místních obyvatel do větších měst za prací a trvalého stěhování do těchto měst. V územním detailu se problematikou periferních oblastí zabývá Kostic (2004). Jeho výzkum byl pro tuto bakalářskou práci poměrně přínosný, ačkoli se nezabýval přímo problematikou školství v těchto oblastech. Autorův výzkum byl zaměřen právě na okres Tábor a přilehlé území, kde autor definoval tři hlavní periferní oblasti a nastínil možný budoucí vývoj.

Práce Perlína (2008) je orientována spíše na problematiku venkovských oblastí a jejich typologii. I přesto, že zaměření práce tohoto autora se poněkud liší od našeho tématu, bylo v bakalářské práci využito pro vymezení možných venkovských oblastí v našem zájmovém území.

3 Metodika

3.1 Metodika práce

V předkládané bakalářské práci se věnujeme problematice rozmístění škol v jihočeském okrese Tábor. Pro získání potřebných informací vztahujících se ke zvolenému tématu jsme použili statistické prameny Úřadu pro informace ve vzdělávání a podobně zaměřené prameny Českého statistického úřadu. Informace týkající se vybavenosti jednotlivých obcí ve sledovaných letech jsme dále převzali

z publikací Malý lexikon obcí a z přehledných internetových publikací Českého statistického úřadu.

Jako výchozí práce nám posloužily studie Trnkové (2007, 2008) a Kučerové (2008), neboť jsou jako jedny z mála v současné české geografické literatuře zaměřeny na témata, kterým se věnuje i naše práce. Možné faktory, které ve své studii uvádí Trnková (2007) a které mohou ovlivňovat územní rozmístění školských zařízení, jsme analyzovali na úrovni jednotlivých obcí zvoleného regionu. Tuto úroveň jsme zvolili z důvodu dobré dostupnosti dat a z hlediska dostatečné podrobnosti tohoto členění. Přesto, že možných pramenů je, jak jsme výše uvedli, k dispozici celá řada, často jsme se potýkali s problémem špatné dostupnosti určitých podrobnějších dat, která by náš výzkum zpřesnila. Místo s věkovými skupinami 5 -9 a 10 -14 let jsme proto právě z důvodu nedostupnosti přesnějších dat byli nuceni pracovat na úrovni obcí s celkovou dětskou složkou populace, tedy s počty dětí ve věku 0 -14 let v jednotlivých obcích. Díky tomu tedy sice nejsme schopni přesně analyzovat současnou situaci, ovšem o to lépe jsme schopni určit možný budoucí vývoj sítě škol ve sledovaném regionu. Možné rozhodující faktory jsme se dále snažili zpracovat názorně pomocí mapových výstupů a souhrnných tabulek. Podle těchto výstupů porovnáváme jednotlivé obce a hledáme možné souvislosti či zákonitosti jejich polohy s podmínkami pro rozvoj školské sítě na jejich území. Ve sledovaném okrese dále vymezujeme periferní a jádrové oblasti, které zřejmě budou pro vývoj sítě základních škol poskytovat specifické podmínky.

3.2 Vymezení použitých pojmů

V práci jsou opakovaně používány různé termíny, především sídlo, obec, město, vesnice, základní škola. I přesto, že jsou dané pojmy intuitivně chápány širokou veřejností, běžné používání může vést k posunutí jejich významu. Nehledě na to, že některé termíny jsou různými vědními obory, například geografii, sociologií či statistikou vnímány a tudíž i definovány odlišně (Kučerová 2008). Než přistoupíme k vlastní analýze zvoleného regionu a než tedy budeme s výše zmíněnými pojmy pracovat, zaměříme se na vysvětlení jejich významu.

3.2.1 Základní škola

Pedagogický slovník (Průcha a kol. 2008, s. 307) definuje základní školu jako „...všeobecně vzdělávací školu, v níž mládež zahajuje povinnou školní docházku

(ve věku 6 let). Má v současnosti devět ročníků, které jsou rozděleny na první stupeň (1. -5. ročník, úroveň vzdělávání ISCED 1) a druhý stupeň (6. -9. ročník, úroveň ISCED 2).“

Současné uspořádání a organizace základní školy byly přijaty po roce 1989 v souvislosti s celkovou transformací vzdělávání. Jako jeden z hlavních rozdílů dřívějšího a současného uspořádání lze zmínit odlišnou celkovou dobu povinné školní docházky (např. mezi lety 1953 -1960 a 1984 -1989 osmiletá základní škola, v současné době devět let povinné školní docházky) a z toho vyplývající různou dobu trvání jednotlivých stupňů vzdělávání (Kováříček, Kovářičková 1989, Kasper, Kasperová 2008).

Jednotlivé stupně základní školy se liší přístupem k žákovi, vzdělávacím obsahem a objemem znalostí, dovedností a postojů, které by si měl žák osvojit. Zatímco na prvním stupni žák rozvíjí především vztah ke svým vrstevníkům, k přírodě a vlasti, na druhém stupni je výuka zaměřena více na přípravu pro další studium a praxi (Rámcový vzdělávací program 2002). Každý zřizovatel základní školy, kterým může být například obec, kraj, církev či soukromý subjekt, má možnost zvolit si druh školy, kterou bude provozovat (Průcha 2001). Zde se jedná o dělení základních škol na úplné devítileté a na neúplné.

Úplnými základními školami rozumíme v současné době školy devítileté, tedy mající všechny ročníky, neúplnými školami jsou školy bez všech ročníků. Nejčastějším typem neúplných škol jsou takzvané málotřídní školy, jejichž výzkumu se věnuje Trnková (2006, 2007, 2008). V českém prostředí je základní škola prvního stupně považována za málotřídní (tj. jednotřídní až čtyřtřídní) tehdy, jsou-li alespoň v jedné její třídě společně vyučováni žáci z více ročníků (Průcha 2001). Tento typ školy je zřizován v obcích s nízkým počtem žáků, který by neumožňoval vést samostatné třídy pro každý z pěti ročníků 1. stupně.

Je-li pro každý ročník prvního stupně vytvořena alespoň jedna třída, jde o neúplnou školu plnotřídní. Ačkoliv před rokem 1989 bylo mnoho neúplných škol, ať už málotřídních či plnotřídních, rušeno. V současné době je jejich činnost především na malých vesnicích vzdálených od významnějších center podporována (Průcha 2001, Trnková 2008). Podle Průchy (2001) bylo v České republice ve školním roce 1999/2000 celkem 1 584 škol pouze s 1. stupněm, z toho 1 251 bylo málotřídních.

Průcha (2001) uvádí, že základní školy plnotřídní musí mít nejméně 17 žáků ve třídě, resp. 15 žáků v případě škol pouze s 1. stupněm (což neplatí pro soukromé a církevní školy), kdežto v málotřídních školách je dostačující počet alespoň 13 žáků ve třídě. V současné době ovšem zákon připouští také možnost výjimky, která umožňuje zřídit málotřídní či plnotřídní školu s prvním stupněm i s počtem žáků nižším. V zahraničních vzdělávacích systémech jsou málotřídní školy chápány obdobně, příslušné termíny vyjadřují, že jde o „malou školu“ - anglický termín „small school“ nebo „one-room school“, německý „kleine Grundschule“ či francouzský „petit école primaire“ (Průcha 2001).

I přesto, že tento typ škol není v české společnosti zatím doceněn, mají málotřídní školy mnoho pozitiv nejen pro žáky, ale i pro celou vesnickou komunitu. Mnoho odborníků uvádí jako jedno z největších pozitiv tohoto druhu školy výraznou eliminaci sociálně patologických jevů, zejména šikany. Děti vzdělávané v málotřídních školách jsou například také samostatnější při řešení zadaných úkolů (Mach 2006).

3.2.2 Sídlo

V rámci geografického studia tohoto tématu lze vymezit hned několik přístupů k výše uvedenému pojmu. Jak uvádí autoři Toušek, Kunc, Vystoupil a kol. (2008), sídlo je možné studovat použitím takzvaného „vnitroměstského“ přístupu, kterým je sledována vnitřní struktura daného sídla a změny, které zde proběhly. V širším kontextu pak hovoříme o sídelním přístupu, který sleduje vzájemné vztahy jednotlivých sídel a jejich hierarchické postavení.

Sídlo chápeme jako územně oddělené seskupení budov sloužících k trvalému pobytu lidí. Představuje tedy konkrétní v krajině pozorovatelnou jednotku, která je základem sídelního systému (Kučera 2007). Při definování tohoto pojmu nehraje žádnou roli velikost dané jednotky, neboť sídlem je malá osada stejně jako velkoměsto světového významu. Základními typy sídel jsou vesnice a města. I přesto, že rozdíly mezi vesnicemi a městy jsou intuitivně chápány a lze je popsat pomocí různých kritérií, definice těchto pojmů jsou často nejednoznačné. Dané termíny lze chápat například v politickém či administrativním směru, sociologicky nebo z pohledu architekta a stejně tak se liší i možné definice těchto pojmů (Toušek, Kunc, Vystoupil a kol. 2008).

Ze sociologického hlediska můžeme město charakterizovat jako sídlo (v tomto případě se přikláníme k pojmu sídlo, neboť hovoříme o určitém seskupení budov a jeho obyvatelích) s typickým městským způsobem života, více anonymním a neosobním, s odlišnou sociální, vzdělanostní a profesní strukturou obyvatelstva zaměřeného spíše na materiální hodnoty (Čerba 2004). Tento přístup je ovšem poněkud subjektivní. Definice vesnických sídel je možné odvodit analogicky, tedy v rámci sociologického pojetí lze hovořit o vesnici jako o sídlo s typicky vesnickým, či venkovským způsobem života. Z ekonomického hlediska představuje sídlo, kde převažuje zemědělství a primární výroba potravin, případně sídlo, kde významná část obyvatelstva vyjíždí do zaměstnání mimo dané území (Čerba 2004). V současné době se rozdíl mezi městy a vesnicemi ovšem pomalu stírají. Díky procesu suburbanizace dochází k intenzivnějším kontaktům a k propojování okrajových částí měst a blízkých vesnic či k osvojování městského způsobu života venkovským obyvatelstvem. Počet sídel jako takových se v průběhu 20. století s výjimkou významné historické události – odsunem českých Němců z pohraničí po skončení 2. světové války – výrazně neměnil, oproti tomu výrazně proměnlivý byl počet obcí, které byly jednotlivými sídly tvořeny.

3.2.3 Obec

Podle zákona č. 128/2000 Sb. je obec definována jako základní územní samosprávné společenství občanů představující základní jednotku samosprávy a zpravidla i státní správy. Na rozdíl od sídla se tedy jedná o jednotku abstraktní, vytvořenou pro lepší kontrolu a správu určitého území či malého regionu (Kučera 2007). K roku 2007 bylo v České republice více než 6 249 obcí. Jejich počet se ovšem v průběhu minulých čtyřiceti let výrazně měnil. Zatímco v roce 1961 bylo v Česku 8 726 obcí, do roku 1980 byl tento stav regulován na polovinu, existovalo 4 778 obcí (Český statistický úřad 2001). Příčinou redukce počtu obcí bylo jejich slučování do větších celků hrajících roli lokálních center. Obce s vyšším statutem tak plnily roli středisek pro nižší úroveň obcí, zatímco nestřediskovým obcím hrozil zánik kvůli nedostatečnému financování. Zatímco po roce 1989 následoval výrazný nárůst počtu obcí, které získaly zpět svou samosprávnou funkci a odtrhly se proto od stávajícího většího celku, v současné době se počet obcí v České republice ustálil (Český statistický úřad 2008).

Abychom určili počet městských obcí v rámci námi zvoleného území, vrátíme se k takzvané administrativní definici města. V tomto případě městem rozumíme každou obec, která má městský úřad, popřípadě statutárním městem je obec mající magistrát (Čerba 2004). V České republice existuje k roku 2008 podle administrativní definice celkem 592 obcí městského typu, z toho 53 z nich se nachází v Jihočeském kraji a celkem 8 ve zvoleném okrese Tábor (Statistický lexikon obcí 2008). Velikostní hledisko je zohledněno v zákoně o obcích č. 128/2000 Sb., ve kterém je jako město definována obec s počtem obyvatel alespoň 3 000. Tuto definici dále doplňuje Toušek, Kunc, Vystoupil a kol. (2008), který ukazuje na nutnost chápání takzvané prahové populační velikosti v územním kontextu. Srovnává průměrný počet obyvatel ve švédských městech (250 obyvatel) s průměrnou populační velikostí měst v Japonsku (30 000 obyvatel). K definici města podle určité prahové populační velikosti se přiklání také Dictionary of Human Geography (2000)².

4 Vývoj kapacity základního vzdělávání v Česku

V předchozí kapitole byly vymezeny a vysvětleny základní pojmy, se kterými budeme dále pracovat. Toto je důležité pro zarámování celé problematiky a pro případné vysvětlení určitých interpretačních nejasností. V následující části se seznámíme s celkovým vývojem základního školství v rámci Česka a s podmínkami, které jej výrazně ovlivňují. Jako nejdůležitější faktory reagující na tento vývoj jsme proto vybrali počet dětí ve školním věku a velikost a počet základních škol na území státu. Oba tyto faktory spolu souvisí a je možné, že i v budoucnu budou hrát pro celkový vývoj školské soustavy významnou roli.

Základní školství prošlo v posledních letech výrazným vývojem, neboť v období transformace celé společnosti po roce 1989 bylo nutné zaměřit se i na poměry ve školství (Večerník ed. 1998). Změny v této oblasti se proto týkaly nejenom organizace učiva, ale vzhledem ke vzniku nových zařízení (víceletá gymnázia, soukromé a církevní školy) také prostorové organizace jednotlivých typů

² V anglickém originále: „A general name for an urban place, usually a settlement exceeding a prescribed minimum population threshold. No specific size range is generally accepted to distinguish a town from either a city or a village, however, and practices differ significantly.“

škol (Školství v pohybu 1990 -1995). Vzhledem k tomu, že školní docházka je v České republice povinná pro naprostou většinu dětí ve věku 6 -15 let a „...pouze mizivé procento dětí je osvobozeno od povinné školní docházky...“ (Cibulková, Kleňhová, Novotný a kol. 2007, s. 55), jsou změny na úrovni základních škol jedny z nejvýznamnějších.

Výchozím stavem českého základního školství bylo 4 064 zařízení ve školním roce 1991/92 (Školství v pohybu 1990 -1995). Díky procesu dezintegrace, postupnému osamostatňování menších obcí a rozvojem jejich vybavenosti, docházelo v období počátku 90. let k nárůstu počtu základních škol (Kučerová 2008). Maxima bylo dosaženo ve školním roce 2001/02, kdy v rámci České republiky probíhala výuka ve 4 957 základních školách. Mezi lety 2001/02 a 2006/07 se ovšem jejich počet snížil o 758 na 4 199 zařízení (Cibulková, Kleňhová, Novotný a kol. 2007). Tento výrazný pokles byl zřejmě způsoben snížením počtu dětí ve věku povinné školní docházky zapříčiněným nižší mírou porodnosti (Cibulková, Kleňhová, Novotný a kol. 2007). Kvůli menšímu počtu dětí v příslušných věkových skupinách docházelo ve sledovaném období k uzavírání či ke slučování základních škol. Tento proces je často vnímán veřejností i pedagogy poměrně negativně, neboť spíše upřednostňuje a nadhodnocuje ekonomickou efektivitu provozu školy nad efektivitou výuky (Vlasák 2004). Proti trendu slučování škol stojí opačný proces udržování a posilování významu nejmenších základních škol. Rozdílný vývoj tak probíhá zřejmě v případě městských škol a škol ve venkovských oblastech. Především ve větších městech je zpravidla vyšší počet základních škol dobře propojených hromadnou dopravou či dokonce stojících nedaleko sebe. Přesun žáků v důsledku redukce školské sítě v rámci měst či větších obcí je tak podle našeho názoru poměrně nenáročný. Na venkově toto ovšem neplatí, do většiny škol zde docházejí i žáci z blízkých menších obcí. Případné uzavření školy v těchto obcích znamená tak pro žáky mnohem větší komplikace. Nejvíce znevýhodněné jsou tak tedy především nejmenší obce, které jsou často z důvodu rušení nerentabilních spojů hůře propojeny s větším centrem. Přesun do tohoto centra je tak v tomto případě časově náročnější. To potvrzují i studie zaměřené na problematiku venkovských oblastí. Podle Perlína (2008) jsou sice malé obce mezi sebou i s větším centrem propojeny, ovšem frekvence autobusových či vlakových spojů spíše vyhovuje zaměstnancům ve směnných provozech než žákům základních škol. Autor k tomu uvádí (2008, s. 14): „V malých obcích často existuje pouze jeden ranní spoj, který je vypraven tak, aby byl v 7.00

v cílové stanici.“ Dojíždějící žáci tak musejí často využívat školní družiny. Obdobná situace se opakuje i v případě odpoledních zpátečních spojů. Jak ovšem uvádí Trnková (2006), i v případě rušení škol v menších obcích je rozhodující ekonomické hledisko, neboť existence škol v těchto obcích znamená větší finanční zátěž pro obecní rozpočet.

Z hlediska velikosti jednotlivých základních škol je možné v rámci Česka jako celku pozorovat relativně velkou různorodost. Největší částí jsou zastoupeny školy do 50 žáků, počet těchto „malých“ škol do roku 2006/07 vzrůstal i přes trend snižování počtu žáků v příslušných věkových skupinách (Cibulková, Kleňhová, Novotný a kol. 2007). Na druhé straně v rámci České republiky můžeme nalézt i školy počtem žáků přesahující hranici 1 000. Po rozdělení škol do skupin podle celkového počtu jejich žáků a zobrazením do grafu je možné pozorovat již výše popsané vývojové tendence.

Tabulka 1: Vývoj počtu základních škol podle jejich velikosti v České republice ve školním roce 2001/02 až 2006/07

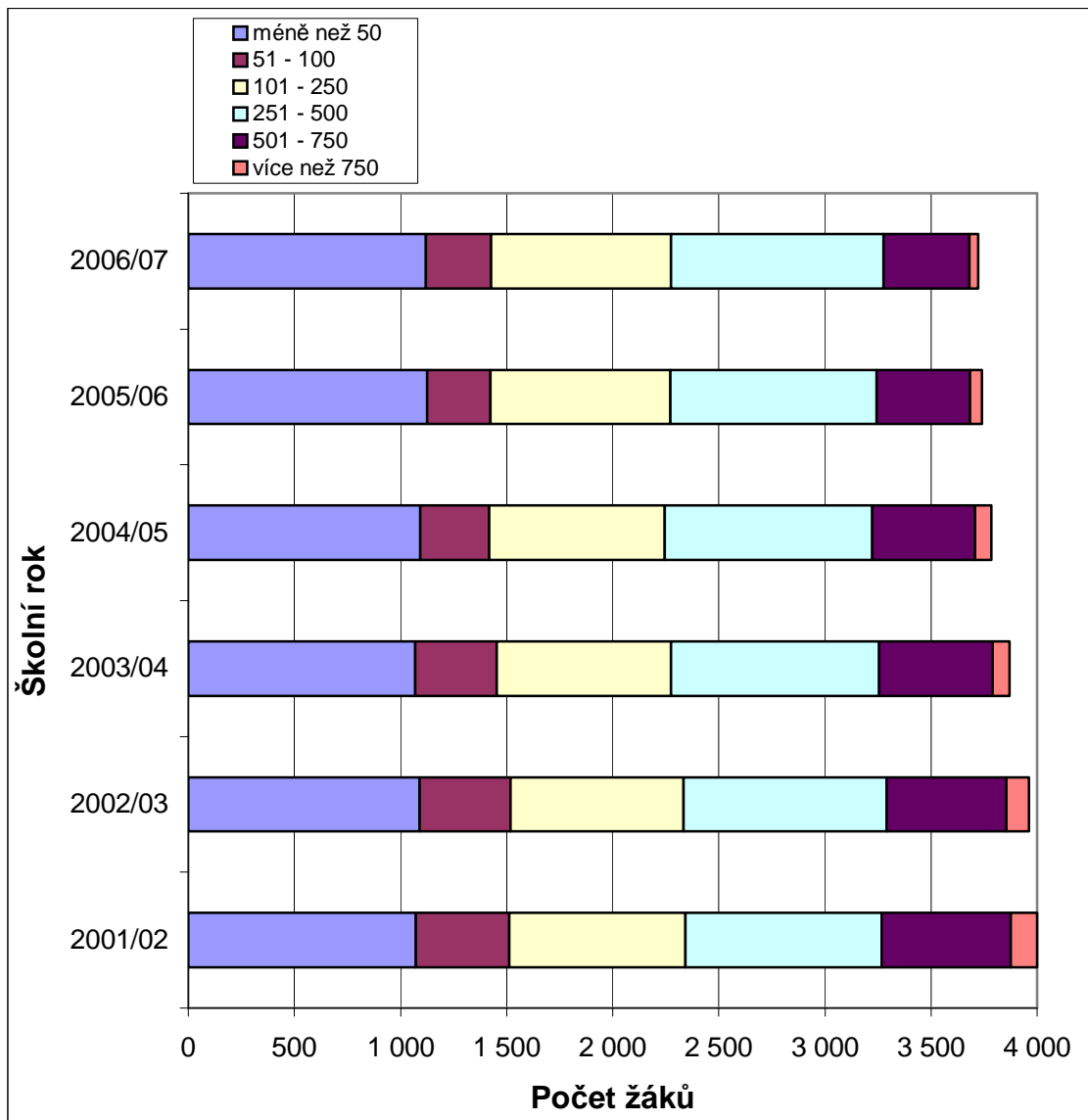
Počet žáků ve škole	Počet škol					
	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
méně než 50	1 073	1 091	1 068	1 092	1 127	1 119
51 –100	440	426	384	326	296	308
101 –250	829	817	822	826	849	847
251 –500	926	958	983	979	972	1001
501 –750	608	563	533	486	441	407
více než 750	123	106	80	76	56	41
Školy celkem	3 999	3 961	3 870	3 785	3 741	3 723

Zdroj: Vývojová ročenka školství v České republice 2001/02 -2006/07. Praha, Ústav pro informace ve vzdělávání 2007, vlastní výpočet

Z důvodu nižšího počtu žáků dochází celkově ke snižování průměrné velikosti jednotlivých škol. Zatímco ve školním roce 2001/02 měla škola v Česku průměrně 257 žáků, ve školním roce 2006/07 klesl tento počet průměrně o 31 žáků na 226. Stejně se snižovalo i početní zastoupení žáků v jednotlivých třídách. Ve školním roce 2001/02 bylo v průměrné třídě základní školy přibližně 21,7 žáků, ke školnímu roku 2006/07 byl průměrný počet žáků ve třídě pouze 20,8 (Cibulková, Kleňhová, Novotný a kol. 2007). Podobný vývoj měl i počet tříd v jednotlivých ročnících 1. i 2. stupně základní školy. Pokles počtu žáků se výrazněji projevil v případě 2. stupně. Tento trend lze vysvětlit nejenom zmiňovaným poklesem počtu žáků, ale především odchodem nadaných žáků na víceletá gymnázia po ukončení prvního stupně. Celkově

na druhém stupni zůstává 88 % žáků, 10 % žáků odchází v současné době na osmiletá a 2 % na šestiletá gymnázia (Cibulková, Kleňhová, Novotný a kol. 2007).

Graf 1: Základní školy podle počtu žáků ve školním roce 2001/02 -2006/07 v České republice

Zdroj: Vývojová ročenka školství v České republice 2001/02 - 2006/07. Praha, Ústav pro informace ve vzdělávání 2007, vlastní výpočet

Tabulka 2: Zastoupení věkových skupin 5 -9 a 10 -14 v České republice v letech 2001 až 2007

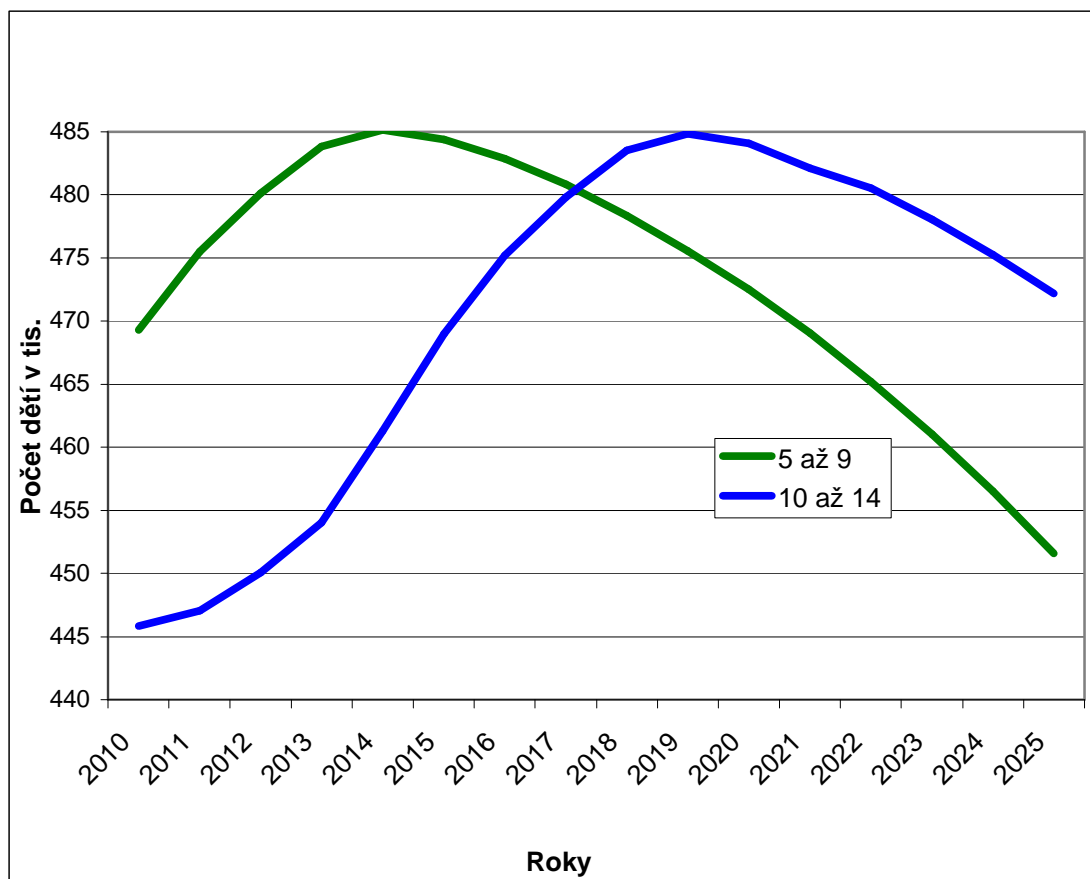
Věkové skupiny	Roky						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
5 -9	535 585	501 720	471 435	453 861	448 388	450 045	454 698
10 -14	647 016	637 270	627 377	607 474	573 970	535 860	505 980

Zdroj: Český statistický úřad 2007

Početní složení zmiňovaných věkových skupin bude o velikosti a počtu základních škol rozhodovat i v dalších letech. Pro nastínění možného vývoje je tedy

v Grafu 2 připojena i prognóza Českého statistického úřadu pro období let 2010 - 2025, zde je uvedena střední varianta tohoto vývoje.

Graf 2: Prognóza vývoje počtu dětí ve věkových skupinách 5 -9 a 10 -14 mezi roky 2010 a 2025 v České republice (střední varianta)

Zdroj: Český statistický úřad 2003

Podle Grafu 2 je v následujících letech počítáno s nárůstem počtu dětí v obou věkových skupinách. Pro skupinu 5 -9 let je očekáván vrchol v roce 2014, střední varianta vývoje počítá v tomto roce s počtem dětí 485 141, což představuje o 30 443 více než v roce 2007. Skupina 10 -14 let bude mít své početní maximum zřejmě v roce 2019 s počtem dětí 484 830. Oproti početnímu stavu této skupiny k roku 2007 je zde ovšem viditelný pokles (Český statistický úřad 2003).

Zde nastíněný vývoj je typický pro podmínky Česka, podobnou situaci lze však předpokládat i v rámci zvoleného okresu Tábor. Proto, aby bylo možné v tomto regionu analyzovat možné vzájemné vztahy mezi rozmístěním škol a specifiky struktury obyvatelstva a osídlení, je zapotřebí seznámit se stručně nejen

s problematikou školství ve zvoleném regionu, ale i s charakteristikou okresu Tábor jako takového.

5 Geografické aspekty vývoje základního školství v okrese Tábor

V dalších kapitolách již přistoupíme k analýze jednotlivých aspektů, které by mohly mít vliv na rozmístění základních škol v rámci okresu Tábor. Nejprve se seznámíme s podmínkami tohoto okresu z hlediska stavu a struktury jeho obyvatelstva a osídlení, dále z hlediska jádrových a periferních oblastí. Předpokládáme, že jednotlivé oblasti zvoleného regionu budou svým vývojem, podmínkami pro život svých obyvatel, a tedy i pro rozmístění škol, zcela odlišné.

5.1 Charakteristika okresu Tábor

Zatímco v předchozí kapitole jsme stručně charakterizovali vývoj v rámci celé České republiky, nyní se zaměříme na území zvoleného regionu. V rámci Jihočeského kraje je se svou rozlohou 1 327 km² okres Tábor mezi ostatními okresy na 5. místě (Český statistický úřad 2001), ovšem díky své dobré poloze v severní části kraje při hranicích s rozvinutým krajem Středočeským plní funkci druhého centra v kraji. Sledovaný region představuje v současné době jednu z hlavních oblastí rozvoje v jižních Čechách. Proti poměrně malé rozloze proto stojí nadprůměrný počet obyvatel, kteří zde mají dobré pracovní příležitosti i dobré podmínky pro trvalé usídlení. Tomuto faktu odpovídají i současná hustota zalidnění 77,5 obyvatel na km² a celkový počet obyvatel 102 587, které představují jedny z nejvyšších hodnot v Jihočeském kraji (Český statistický úřad 2008).

Tyto ukazatele sledované od roku 2001 prošly výrazným vývojem. Pokles počtu obyvatel zapříčiněný menším přirozeným přírůstkem je tedy možné pozorovat více méně ve všech oblastech regionu (Český statistický úřad 2008). Všude má ovšem jinou závažnost ve vztahu k rozvoji školské soustavy. Odlišně se s úbytkem obyvatel vyrovnávají města, větší obce a nejmenší obce vesnického typu. Zatímco ve městech je úbytek často alespoň mírně vyrovnáván nově přistěhovanými a není tedy tak závažný, v nejmenších obcích může být rozhodujícím faktorem pro další rozvoj dané obce a tedy i pro existenci školy. V následujících tabulkách je vidět, v jakých obcích došlo ve sledovaném období ke zvýšení počtu obyvatel či naopak k jejich úbytku.

Tabulka 3: Počet obyvatel ve městech a ostatních obcích okresu Tábor v letech 2001 a 2007

Města	Roky	
	2001	2007
Bechyně	5 931	5 557
Chýnov	2 070	2 257
Mladá Vožice	2 735	2 728
Planá nad Lužnicí	3 043	3 454
Sezimovo Ústí	7 495	7 302
Soběslav	7 290	7 304
Tábor	36 557	35 769
Veselí nad Lužnicí	6 641	6 598
Ostatní obce	31 066	31 618

Zdroj: Český statistický úřad 2001, 2007

Tabulka 4: Vývoj počtu obyvatel v neměstských obcích okresu Tábor v letech 2001 a 2007

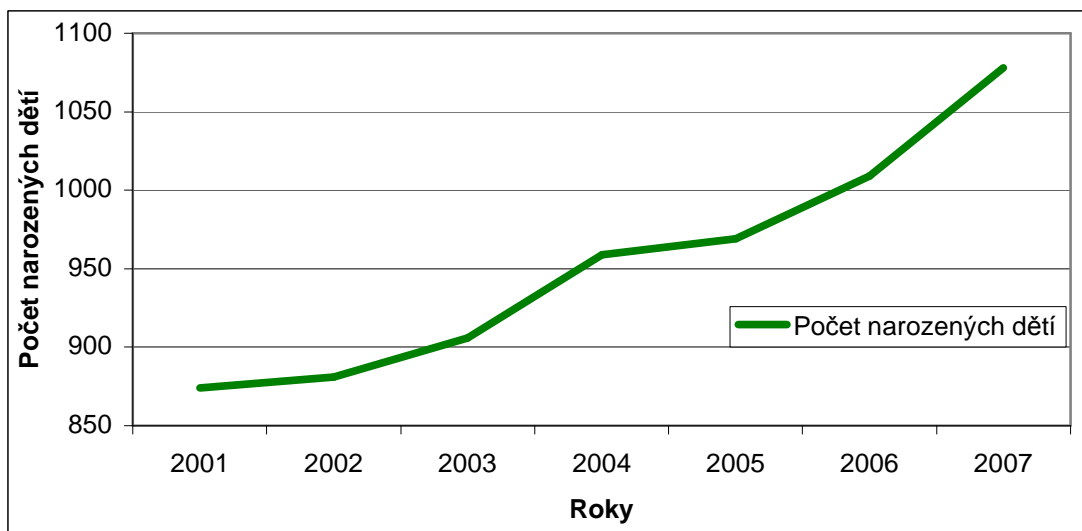
Ostatní obce	Roky	
	2001	2007
do 199 obyvatel	6 406	6 473
200 –499	9 922	9 519
500 –999	8 075	8 827
1 000 –1 999	4 617	4 793
2 000 –4 999	2 046	2 006
Celkem	31 066	31 618

Zdroj: Český statistický úřad 2001, 2007

Jak již bylo řečeno, pokles počtu obyvatel okresu Tábor je v současné době způsoben nízkou mírou porodnosti (Český statistický úřad 2008). Jedná se o důsledek společenských změn po roce 1989, kdy se začal výrazně měnit způsob života mladých lidí (Večerník ed. 1998). Přesto, že v současné době počet narozených dětí v okrese vzrůstá díky silným ročníkům žen narozených v období 70. let, dlouhodobější prognózy nejsou příliš optimistické (Český statistický úřad 2008).

Současný nárůst počtu narozených dětí je ovšem pro školskou soustavu důležitý, neboť může lokálně vyvolávat vyšší poptávku po vzdělávání tam, kde byla škola pro malý počet dětí uzavřena. Pro lepší popsání této situace by bylo vhodné analyzovat data o porodnosti v rámci jednotlivých velikostních skupin obcí, tato data jsme ovšem nenalezli.

Graf 3: Vývoj počtu narozených dětí v okrese Tábor v letech 2001 -2007

Zdroj: Český statistický úřad 2007

Ze současného pohledu jsou pro školství v regionu významné počty dětí ve věkových skupinách 5 -9 a 10 -14 let. První skupina více méně celkově reprezentuje žáky prvního stupně základních škol, u skupiny 10 -14 toto neplatí. V tomto věku mohou žáci ze základní školy přejít na víceleté gymnázium či na konzervatoř, a proto na základní škole zůstává pouze určitá část dětí příslušného věku. Počet takto odcházejících dětí ovšem nebudeme uvažovat, protože tyto podrobné informace o svých žácích školy zpravidla neudávají.

V Tabulce 5 můžeme pozorovat výrazný pokles počtu dětí v obou sledovaných věkových skupinách. Díky vyšší míře porodnosti v současné době bude sice podle prognózy tento vývoj přerušen do roku 2015, v dalších letech bude ovšem mít opět klesající tendenci (Český statistický úřad 2008), což se jistě projeví na rozmístění škol výraznou měrou.

Tabulka 5: Vývoj velikosti věkových skupin 5 -9 a 10 -14 v období let 2001 -2007 v okrese Tábor

Věkové skupiny	Roky						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
5 -9	5 291	5 012	4 764	4 587	4 486	4 466	4 523
10 -14	6 377	6 248	6 146	5 980	5 707	5 344	5 031

Zdroj: Český statistický úřad 2007

Podle výše popsaných charakteristik můžeme tedy okres Tábor hodnotit jako průměrný region bez výraznějších specifíků v rámci Česka. Přesto, že zvolený okres má dobrou polohu a představuje v rámci Jihočeského kraje oblast jádrovou, trendy

ve vývoji počtu obyvatel i v počtu narozených dětí jsou víceméně shodné s celkovým vývojem České republiky, který jsme analyzovali v předchozí kapitole.

Pro nalezení možných specifík v rámci zvoleného okresu nyní rozdělíme toto území na oblasti jádra či jader a oblasti periferní. Předpokládáme, že obě tato území se ve svých charakteristikách budou lišit, a proto budou pro vývoj školské sítě poskytovat odlišné podmínky.

5.2 Periferní a jádrové oblasti regionu v souvislostech zajištění základního školství

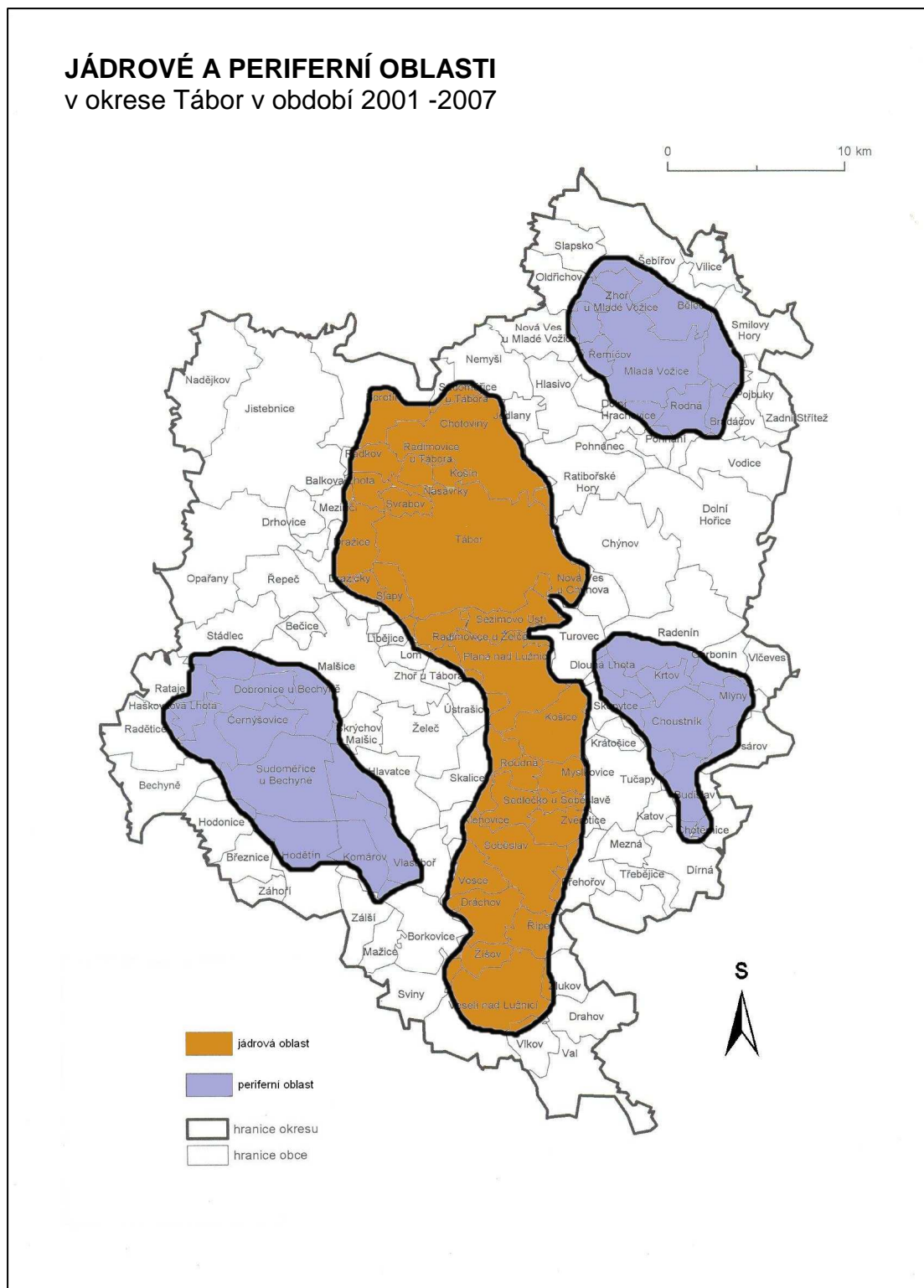
Poloha při hranicích se Středočeským krajem, a tedy přímé napojení na důležitou rozvojovou osu vedoucí přes Benešov směrem k městům Soběslav a Veselí nad Lužnicí výrazně ovlivňuje celý region. Stejně jako v kladném smyslu tato osa ovlivňuje vývoj celého okresu, neboť v ní žije více než 60 % obyvatel (Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – okres Tábor 2002), přispívá ovšem také k rozdělení na jádrové a periferní oblasti. Tyto oblasti jsou charakteristické odlišným vývojem daným různými podmínkami. Odlišně se tak v daných oblastech zřejmě vyvíjela i školská síť.

Rozmístění hlavních jádrových a periferních oblastí v okrese je podmíněno existencí zmíněné osy a není proto nijak překvapivé. Kostić (2004) ve své studii uvádí, že v případě okresu Tábor je možné hovořit o třech periferních oblastech. Přesto, že ve své práci tyto oblasti detailněji nedefinuje (neuvádí například přímo obce, které by do daných periferních oblastí měly náležet), snažili jsme se tyto oblasti alespoň intuitivně vymezit. Na Mapě 1 jsou tato území znázorněna. Jedná se o území Mladovožicka, oblasti podél východních hranic s krajem Vysočina a o území mezi Pískem a Malšicemi (Kostić 2004).

Všechna tato území mají několik společných rysů, těmi nejdůležitějšími jsou výrazná rozdrobenost sídel, velikost jednotlivých obcí a celková nižší vybavenost (například školou, zdravotnickým zařízením, ale dále také kanalizací, vodovodem či rozvodem plynu), kterou ve své práci Kostić (2004) zmiňuje. Všechny tyto faktory bychom mohli hodnotit jako důležité pro existenci školy v dané obci, ovšem právě rozdrobenost sídelní soustavy představovala v minulosti jeden z nejdůležitějších faktorů (Kučerová 2008). Výraznou rozdrobenost můžeme pozorovat především v severních oblastech okresu, největší počet částí mají obce Jistebnice (27), Nadějkov

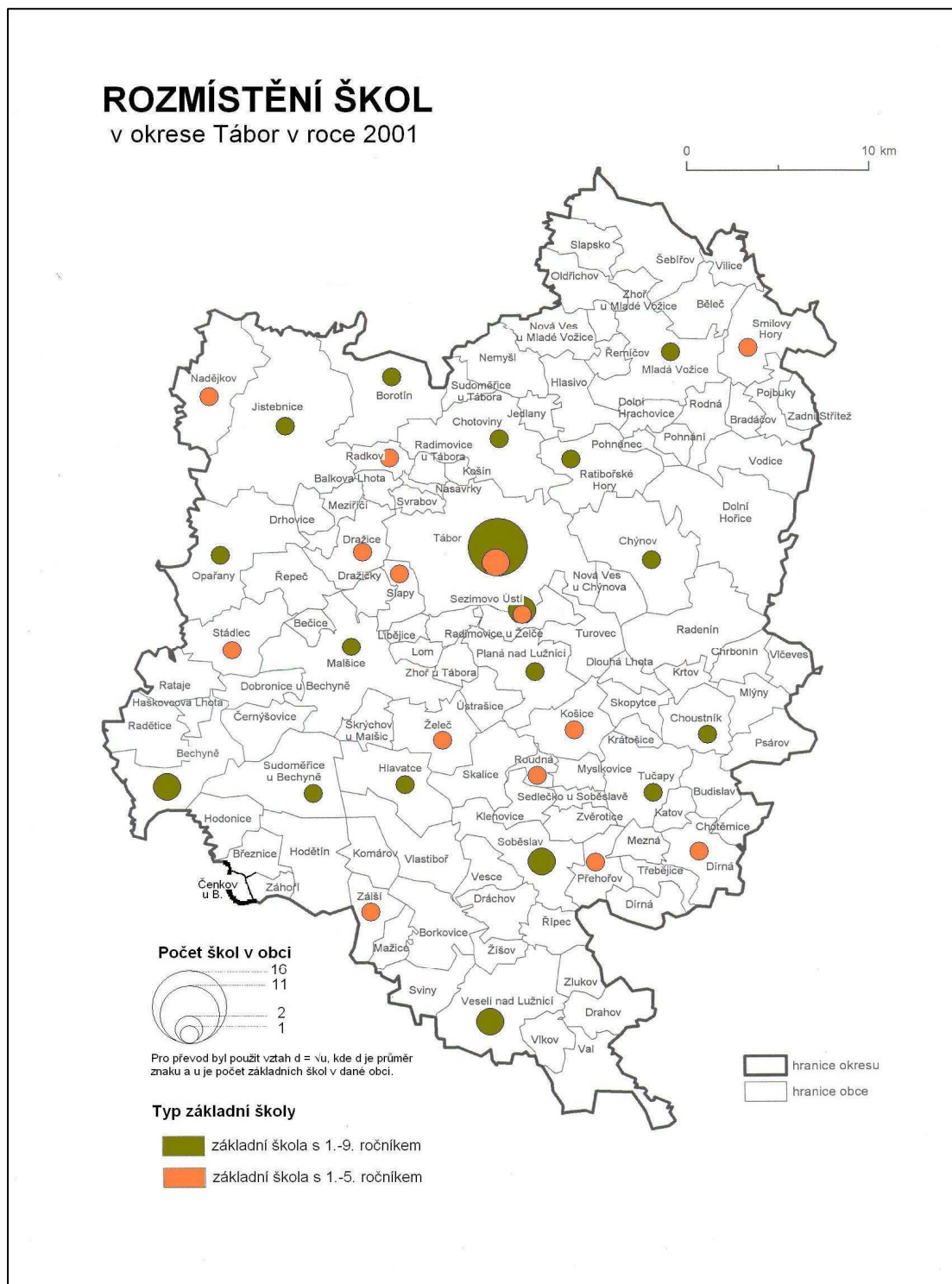
(18) a Mladá Vožice (14) (Malý lexikon obcí 2008). Podle Map 2 a 3 sledujících rozmístění škol v letech 2001 a 2007 však můžeme vidět, že v současné době již zřejmě charakter sídelní soustavy nemá na územní rozmístění škol vliv.

Mapa 1:

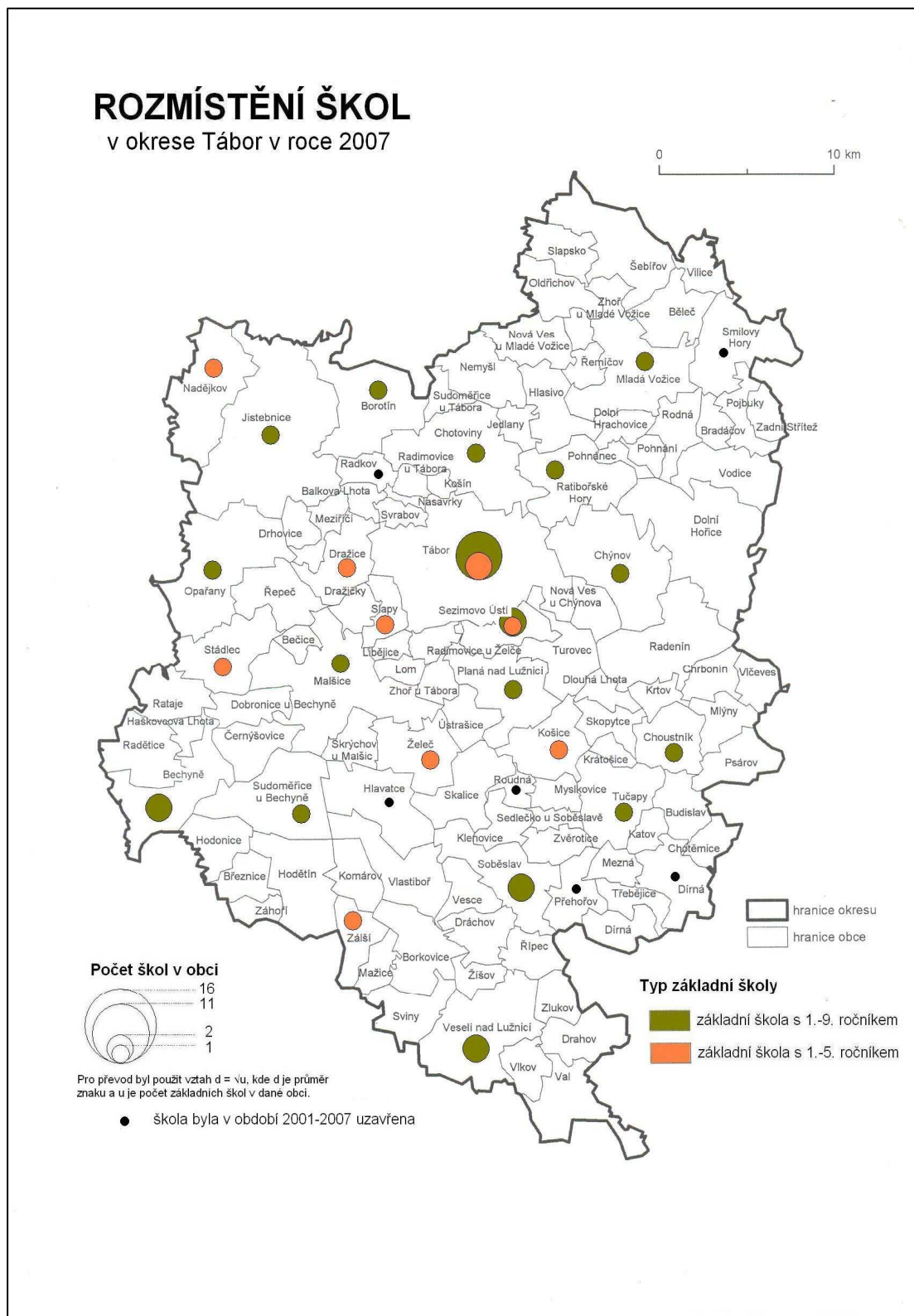
Zdroj: Kostić (2004)

Mapa 2:

Zdroj: Rejstřík škol MŠMT ČR 2008

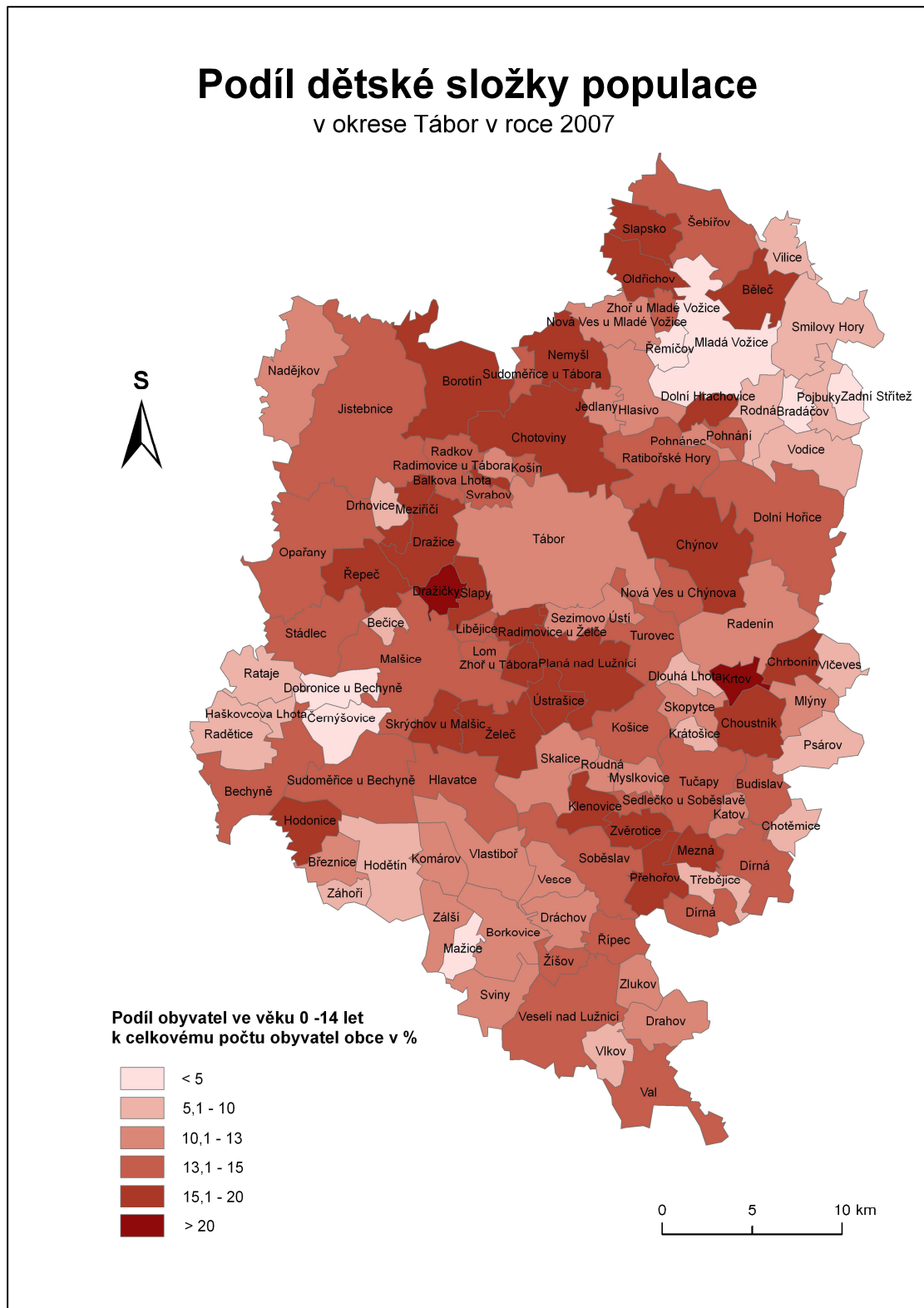
Mapa 3:

Zdroj: Rejstřík škol MŠMT ČR 2008

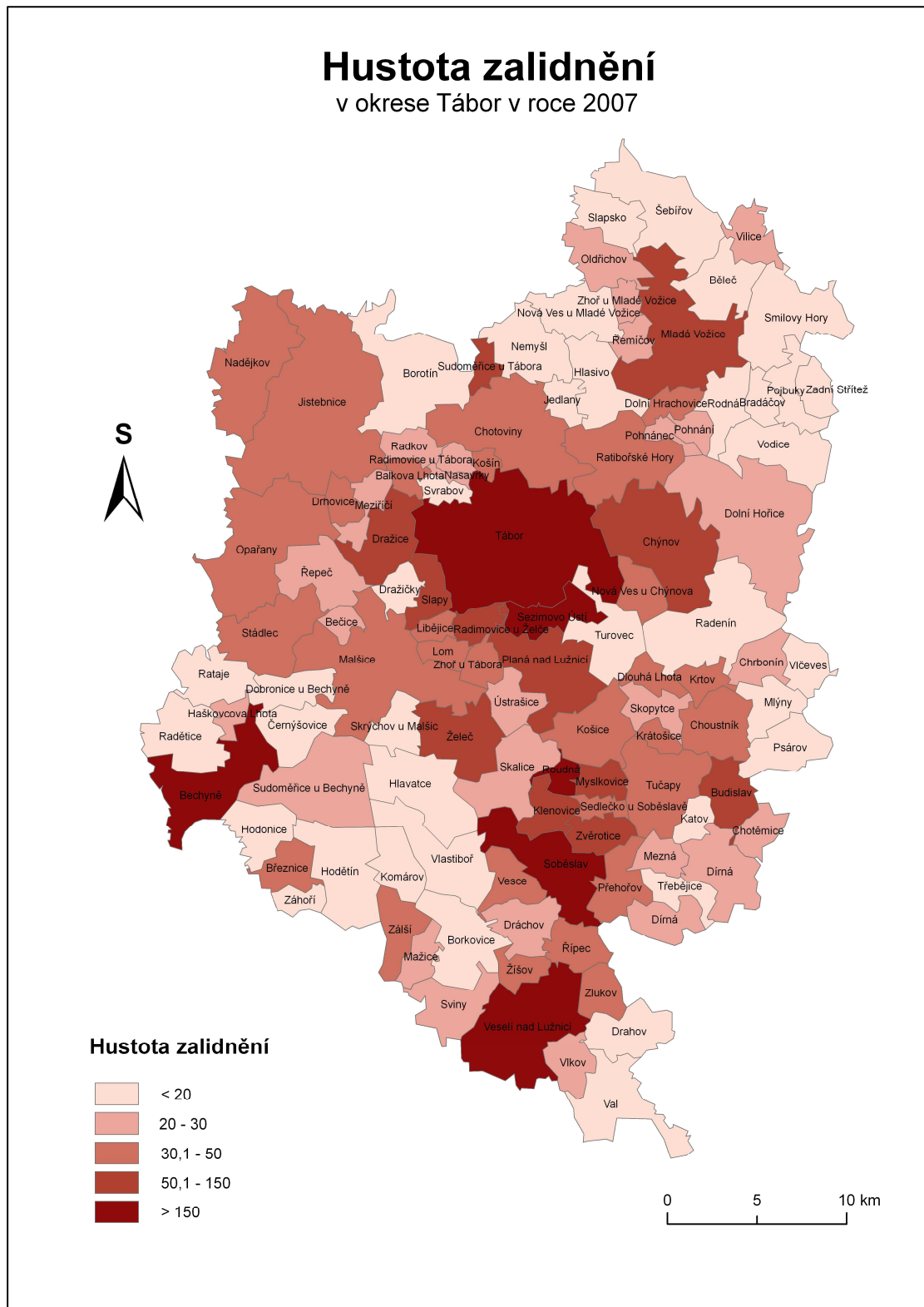
Mapa 4:

Podíl dětské složky populace v okrese Tábor v roce 2007

Zdroj: Český statistický úřad 2007

Mapa 5:

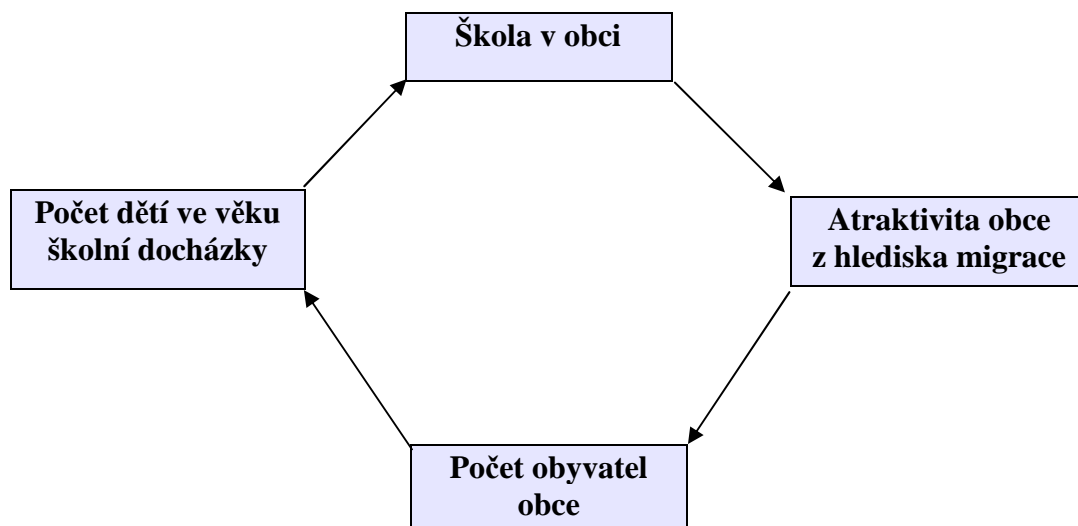

Zdroj: Český statistický úřad 2007

Nižší vybavenost službami a dále také špatná dopravní dostupnost periferních oblastí společně s nižší hustotou mohou přispívat k vyliďňování daného území a zvyšování průměrného věku obyvatel (Kostić 2004). Kvůli horším podmínkám se lidé snaží spíše z těchto oblastí odejít do měst a větších obcí, kde jsou z hlediska trvalého bydlení a zmíněné vybavenosti podmínky příznivější. Postižené regiony tak přicházejí o své obyvatele, zůstávají zde často starší lidé, kteří nemají prostředky proto, aby mohli odejít či nechtějí opustit místo, kde prožili celý život. Danou domněnku potvrzuje i statistika obyvatelstva podle velikostních skupin obcí. Mezi lety 2001 a 2007 klesl počet obyvatel v obcích do 500 osob z 16 328 na 15 992 (Český statistický úřad 2008). Procesy vyliďňování zmíněných oblastí a zvyšování průměrného věku obyvatel představují pro existenci škol závažný problém a přispívají zřejmě k jejich uzavírání, neboť zjednodušeně řečeno není koho učit. Celkové snižování počtu obyvatel v těchto oblastech může následně vést i k dalšímu snižování významu daných území v rámci celého okresu.

Podle Trnkové (2007) je většina malých obcí v periferních oblastech kvůli nižší občanské vybavenosti postižena úbytkem obyvatel více než města v jádru regionu. Při velikosti obce do 199 obyvatel, jejichž počet tvoří v rámci okresu skoro polovinu (Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – okres Tábor 2002), je tento úbytek a zvyšování věku obyvatel podstatným problémem především právě pro atraktivitu trvalého bydlení a vybavenosti obce službami. Trnková (2007) dále uvádí, že takovýmto způsobem vzniká jakýsi uzavřený kruh problémů a překážek ovlivňujících rozvoj menších obcí v okrese Tábor. Tyto nepříznivé podmínky představují problém i do budoucna, neboť děti vyjíždějící z malých obcí do školy ve větším centru často ztrácejí vztah ke „své“ obci, což může v dalším období vést k pokračujícímu procesu vyliďňování. Rozvoj sítě základních škol je tak tedy poměrně výrazně ovlivněn celkovou úrovní menších obcí a počtem jejich obyvatel ve věkové skupině 5 -14 let. Na Obrázku 1 můžeme vidět výraznou závislost jednotlivých dříve jmenovaných faktorů.

Obrázek 1: Základní vztahy mezi existencí školy v obci, atraktivitou obce a počtem obyvatel

Zdroj: Trnková (2007), s. 65

Jak již bylo řečeno, pokles počtu obyvatel v periferních oblastech, je výraznější než jak je tomu v současné době u měst, která se z větší části nacházejí v jádrové oblasti severojižní osy. Přesto, že i zde dochází k poklesu počtu obyvatel, není tento vývoj pro města příliš závažný. Díky svému významu pro celý region, lepším pracovním příležitostem a bytovým podmínkám zaznamenávají některá města v okrese Tábor v současnosti dokonce nárůst počtu obyvatel, viz Tabulka 3. V periferních oblastech leží pouze města Bechyně a Mladá Vožice, která však představují centra daných oblastí.

Jak napovídá Obrázek 1, je tento vývoj důležitý také pro školskou soustavu v rámci měst. Větší počet obyvatel, větší podíl dětské skupiny obyvatel a dobrá dopravní dostupnost hrají významnou roli pro existenci školy v daném městě.

5.3 Obecné charakteristiky základního školství v okrese Tábor

Jak bylo naznačeno v předchozí kapitole, situace školských zařízení ve venkovských a městských, či v periferních a jádrových oblastech okresu Tábor,

je odlišná. Celkově ovšem vývoj v rámci daného regionu odpovídá vývoji v celé České republice. I v okrese Tábor došlo od roku 2001 k poklesu počtu obyvatel, a tudíž i k poklesu v jednotlivých věkových skupinách. Jak ve své práci uvádí Trnková (2008), porodnost ve městech a na vesnicích se v současné době příliš neliší, ovšem pokles porodnosti na menších obcích může být pro existenci zdejších škol rozhodující. Tento trend dokládá i fakt, že od roku 2001 došlo v okrese Tábor k uzavření škol v 6 obcích, z nichž ovšem žádná nebyla městem (Malý lexikon obcí 2008). Lze tedy říci, že uzavírání škol se v rámci okresu Tábor netýká obcí s počtem obyvatel vyšším než 3 000 (či 2 000, bereme-li v úvahu i obce, kterým byl titul města přiznán z historického hlediska). Stejně jako je možné nalézt v rámci městských a venkovských oblastí specifika pro obyvatelstvo či sídelní strukturu, je možné nalézt specifika i v rozmístění škol, neboť jednotlivé faktory jsou poměrně silně provázány.

V současné době je na území zvoleného regionu celkem 37 základních škol ve 24 obcích. Z hlediska jejich rozmístění platí, že školu nemají obce s počtem obyvatel menším než 199 a několik dalších větších obcí. Celkový počet obcí bez školského zařízení je 86. V minulosti výjimku tvořila obec Radkov s počtem obyvatel 163, zde byla ovšem škola uzavřena a místní žáci musejí dojíždět do školy ve větších obcích, v Borotíně či v Jistebnici. Přítomnost či nepřítomnost školy je tak důležitým faktorem vývoje a vybavenosti především v obcích s počtem obyvatel 200 -499 a 500 -999, kde bylo k roku 2007 celkem 12 základních škol.

Tabulka 6: Počet škol v závislosti na velikosti obce v okrese Tábor v roce 2007

Velikost obce	Počet škol
200 –499	2
500 –999	10
1 000 –1 999	3
2 000 –4 999	4
5 000 –9 999	9
více než 20 000	9

Zdroj: Český statistický úřad 2007

Srovnáním velikostí škol zjistíme, že v porovnání s Českou republikou jsou školy okresu Tábor menší. Největší zastoupení (39 %) mají školy s kapacitou 100 -250 žáků. Školy s takovou kapacitou se nacházejí především v obcích o velikosti 500 -999 obyvatel. Tabulka 7 shrnuje celkovou situaci počtu škol v obcích okresu Tábor. Jak je patrné, velikost školy přibližně odpovídá velikosti obce, v níž

se škola nachází. Výjimku tvoří samozřejmě město Tábor, kde můžeme nalézt různé velké školy.

Tabulka 7: Počet škol okresu Tábor v závislosti na velikosti obce a počtu žáků v roce 2007

Velikost obce	Počet žáků školy				
	méně než 100	100 -250	251 -500	501 -750	750 a více
200 –499	2				
500 –999	4	6			
1 000 –1 999		2	1		
2 000 –4 999		1	2	1	
5 000 –9 999		1	6	2	
20 000 a více		5		1	3

Zdroj: Český statistický úřad 2007

Jak již bylo řečeno, školská síť se v okrese Tábor mění v závislosti na změnách počtu žáků a v závislosti na efektivitě provozu. Od roku 2001 došlo v 6 obcích k uzavření školy, jmenovitě se jedná o obce Dírná, Hlavatce, Přehořov, Radkov, Roudná a Smilovy Hory, ovšem trend snižování počtu škol se týká i centra regionu. Město Tábor jako jediné z 8 měst okresu také redukuje počet škol na svém území, ovšem zde je pro odlišné podmínky v rozmístění škol voleno spíše slučování jednotlivých zařízení. Z celkového počtu 13 škol na začátku sledovaného období klesl jejich počet na 9. Změny pro žáky ovšem nejsou v porovnání se změnami v menších obcích příliš citelné.

5.4 Proměny sítě základních škol v okrese Tábor

V předcházejících kapitolách této práce jsme se zaměřili na charakteristiku školské sítě v Česku a v okrese Tábor jako takovém. Toto jsme považovali za nezbytné pro lepší pochopení současného územního rozmístění základních škol a podmínek jeho dalšího vývoje. Analyzovali jsme vývoj počtu obyvatel, jádrové a periferní oblasti, stručně jsme dále nastínili možný vývoj v dalších letech.

V této kapitole se již budeme věnovat analýze jednotlivých možných faktorů, které mohou existenci školy v dané lokalitě výrazným způsobem ovlivnit. Přesto, že těchto aspektů existuje celá škála, například Trnková (2008) uvádí i faktory pedagogické či sociální a kulturní, věnujeme tématicky pouze aspektům geografickým, neboť právě tyto patří do našeho oboru.

5.4.1 Analýza rozmístění základních škol v okrese Tábor

V současné době je v rámci okresu zřízena alespoň jedna škola celkem ve 24 obcích. Rozmístění těchto škol je víceméně rovnoměrné a mělo by tedy odpovídat potřebám obyvatelstva v daném regionu. Některé oblasti okresu Tábor ovšem představují výjimku z tohoto uspořádání. Při pohledu na Mapu 3 znázorňující územní rozmístění školských zařízení k roku 2007 můžeme dobře rozlišit oblasti s vysokým počtem škol i oblasti, ve kterých je škol méně či úplně chybí. V rámci sledovaného okresu jsou školy soustředěny především podél již zmiňované severojižní rozvojové osy vedoucí v okrese městy Tábor, Planá nad Lužnicí, Soběslav a Veselí nad Lužnicí a dále především v západní části okresu. Okolí Mladé Vožice oproti tomu představuje oblast s odlišnými podmínkami. Kromě úplné základní školy v daném městě se v jeho okolí žádná další nevyskytuje, což je v rámci okresu ojedinělé.

Rozmístění základních škol s 1. -5. ročníkem rovnoměrné překvapivě není. Naprostá většina těchto škol je soustředěna na západě až jihozápadě okresu, výjimku tvořila škola v obci Smilovy Hory, která byla ovšem v průběhu sledovaného období uzavřena. V roce 2001, tedy na začátku období našeho výzkumu, byla situace poněkud odlišná. Základní školy fungovaly celkem ve 30 obcích a školská síť tedy byla o něco hustší než je tomu nyní. Ve větším počtu byly zastoupeny právě školy s 1. -5. ročníkem, které byly celkem ve 12 obcích. Oproti tomu v současnosti jsou tyto školy pouze v 7 obcích.³

5.4.2 Sociogeografické aspekty proměn sítě základních škol

Důvody pro uzavírání jednotlivých škol jsou různé a často se jedná o souhru několika faktorů, které působí v neprospěch existence školy v určité obci. Očekáváme, že se tyto faktory projeví více v oblastech periferních, znevýhodněných, ovšem podle Kučerové (2008) není nutné brát uzavírání škol vždy jako znak perifernosti území či jako negativní jev. Formování sítě základních škol je nutné chápat spíše jako projev socioekonomického vývoje a vývoje prostorové organizace společnosti (Hampl 2004).

V této kapitole se nejprve zaměříme na obce, ve kterých byla mezi roky 2001 a 2007 škola uzavřena a pokusíme se nalézt možné faktory, které k tomu mohly

³ Do těchto charakteristik jsme nezahrnovali školy s 1. -5. ročníkem, které můžeme nalézt v obcích se školou úplně.

příspěv. V Tabulce 8 jsou uvedeny jednotlivé faktory, které budeme nyní analyzovat. Zastoupení dětí ve věku 0 -14 let na celkovém počtu obyvatel v jednotlivých obcích, hustota zalidnění a dále charakteristika sídelní soustavy jsou jako jedny z hlavních faktorů zmiňovány i ve studii Trnkové (2008).

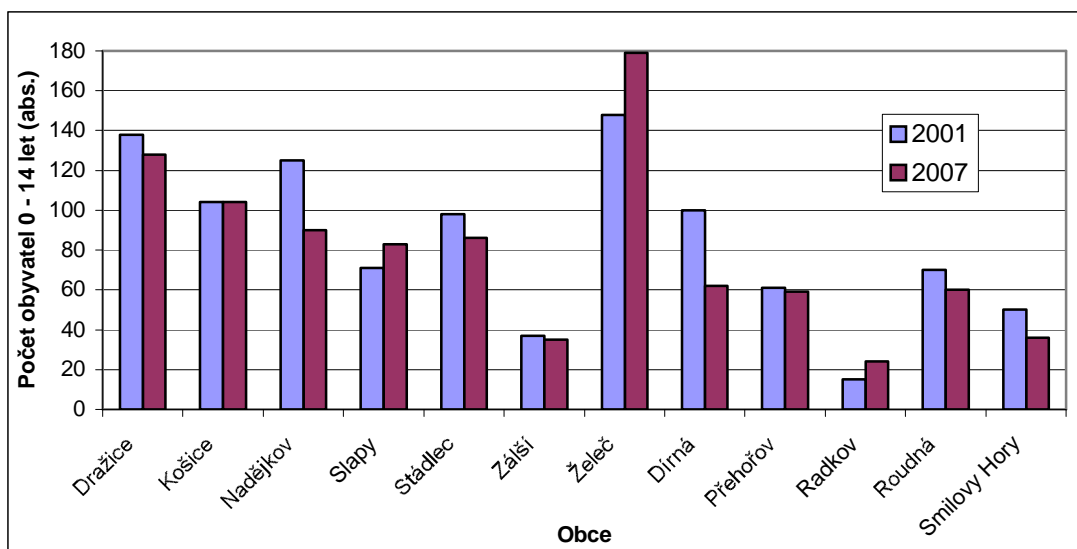
Tabulka 8: Přehled charakteristik obcí s uzavřenou školou v okrese Tábor v roce 2007

Obec	Počet obyvatel	Počet obyvatel 0 -14 let	Hustota zalidnění [obyv./km ²]	Počet částí obce	Škola (rok uzavření)
Dírná	443	62	20,2	5	1. stupeň (2007)
Hlavatce	363	51	18,8	3	úplná (2005)
Přehořov	344	59	36	3	1. stupeň (2004)
Radkov	170	24	31,6	2	1. stupeň (2003)
Roudná	529	60	144,9	2	1. stupeň (2003)
Šmilovy Hory	389	36	18,7	7	1. stupeň (2005)

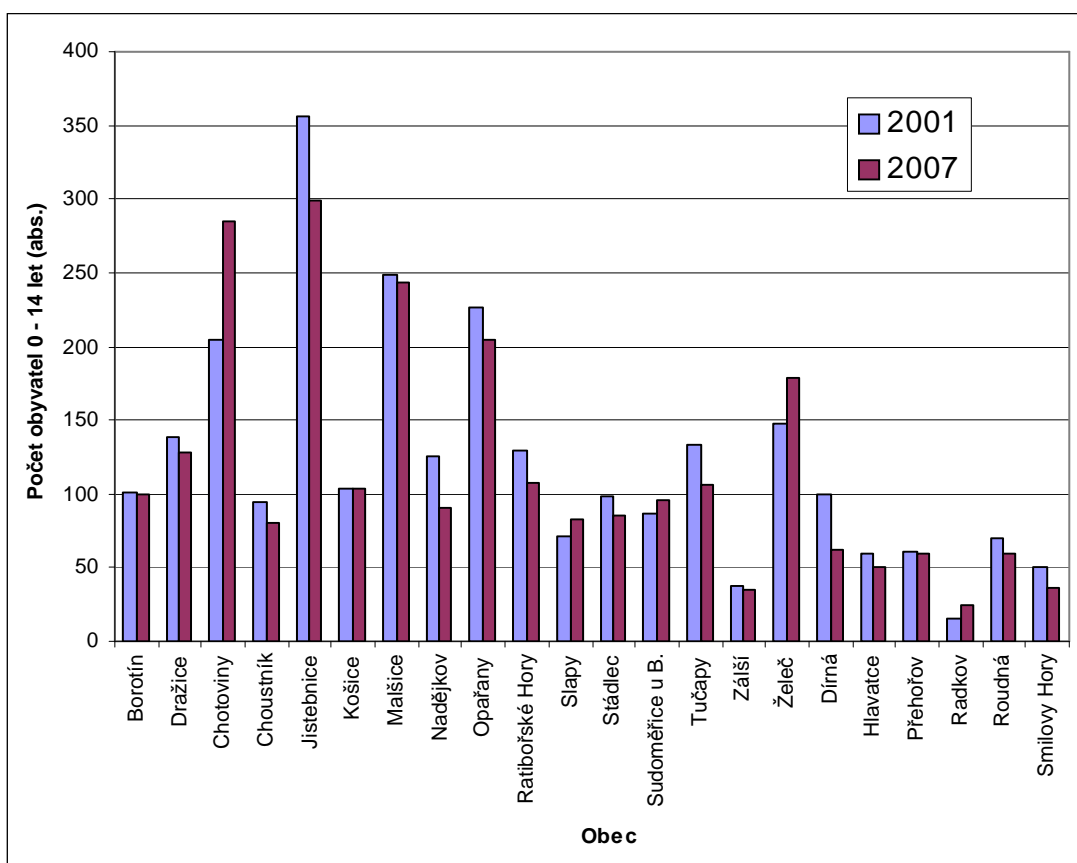
Zdroj: Malý lexikon obcí 2001 - 2007

Dostatečný počet obyvatel ve věku povinné školní docházky v obci byl podle našeho názoru zřejmě jedním z nejzásadnějších faktorů pro existenci školského zařízení v neměstských obcích především proto, že zákonem č. 561/2004 Sb. byla stanovena hranice možného nejmenšího počtu žáků docházejících do škol. Přesto, že novelou byl hraniční počet žáků zrušen, vystupuje tento faktor zřejmě jako jeden z nejdůležitějších ve všech částech republiky i dnes. Tam, kde je menší počet žáků, je totiž často nutné počítat také s otázkou ekonomické náročnosti provozu školského zařízení (Trnková 2008). Zjistit, zda byl nízký počet žáků rozhodujícím v některých případech také v okrese Tábor, je z důvodu nedostupnosti potřebných dat prakticky nemožné. Jak ovšem ukazuje Graf 5 analyzující celkový počet obyvatel ve věku 0 -14 let v neměstských obcích, je možné se domnívat, že všechny sledované obce mezní hranici danou zákonem č. 561/2004 Sb. pro věkové skupiny 5 -9 a 10 -14 let splňovaly. Nízký počet dětí ve školním věku ve sledovaném území nebyl tedy podle našeho názoru v období let 2001 -2007 jako takový přímým důvodem k uzavření školy. Srovnáme-li ovšem jednotlivé údaje o vývoji počtu obyvatel ve věku 0 -14 let ve sledovaném období let 2001 a 2007, zjistíme, že v naprosté většině neměstských obcí okresu Tábor došlo k poklesu zastoupení dětské složky v celkovém počtu obyvatel. Průměrně se jednalo přibližně o 3% pokles. Vzhledem k tomu, že v části těchto obcí byly pouze školy s 1. stupněm, je možné, že právě tento negativní dlouhodobý vývoj spojený s nízkou porodností byl pro většinu těchto škol zásadní.

Graf 4: Vývoj počtu obyvatel ve věku 0 -14 let v obcích se školou s 1. stupněm v okrese Tábor v letech 2001 a 2007

Graf 5: Vývoj počtu obyvatel ve věku 0 - 14 let v neměstských obcích se školou v okrese Tábor v letech 2001 a 2007

Zdroj: Český statistický úřad 2001, 2007, Malý lexikon obcí 2008

Uvedené Grafy 4 a 5 názorně popisují současný stav počtu obyvatel ve sledovaných věkových skupinách. K největšímu propadu došlo v obci Dírná, kde se v průběhu sledovaného období zastoupení počtu obyvatel ve věku 0 -14 let snížilo

o 7,19 %. Zde, stejně jako v obcích Přehořov, Roudná a Smilovy Hory, můžeme tedy zřejmě celkovou velikost dětské složky populace označit za jeden z námi hledaných faktorů.

Naprosto opačný vývoj je ovšem možno pozorovat v případě obce Radkov, kde došlo k nárůstu počtu obyvatel ve sledované skupině o 3,4 %. Zde tedy samotný faktor zastoupení dětské populace na celkovém počtu obyvatel významnou roli narozdíl od ostatních obcí nehrál. Zvyšování podílu dětské složky obyvatelstva v této obci i v dalších letech může vést ke zvýšenému tlaku na zajištění vzdělávání v obci či bude naopak znamenat větší vyjížděku z obce a následně možné vylidňování. V tomto případě ovšem zřejmě rozhodují kromě geografických aspektů také ekonomické otázky provozu školy, neboť obec Radkov spadá do skupiny obcí s počtem obyvatel do 199. Podle studie Trnkové (2008) právě malé obce vydávají na provoz místních škol ze svých rozpočtů nejvíce, a proto právě v těchto obcích je existence často neúplných škol poměrně náročná.

Dalším možným faktorem, který zřejmě ovlivňuje rozmístění škol v neměstských obcích zvoleného okresu, je hustota zalidnění. Pro existenci školy může mít nízká nebo naopak vysoká hustota zalidnění prakticky stejný význam. Zatímco v oblastech s vysokou hustotou zalidnění, například ve městech zvoleného okresu, fungují buď školy pro větší počet žáků, či zde funguje více škol, v oblastech řídké zalidněných je situace odlišná. Školy zde existují zejména z důvodu špatné dopravní dostupnosti většího centra.

Jak je patrné z Mapy 5 znázorňující hustotu zalidnění v roce 2007, oblasti nejnižšího zalidnění jsou více méně totožné se zmiňovanými vnitřními periferiemi (Kostić 2007, Marada 2001), které jsou zobrazeny na Mapě 1. Již zmíněnou menší vybavenost těchto oblastí dokazuje i nepřítomnost škol v této oblasti. Ve sledovaném období 2001 -2007 byly uzavřeny školy v obcích Hlavatce a Smilovy Hory ležící v oblasti s hustotou zalidnění pod 20 obyvatel na km². Ostatní obce, v nichž byla ve sledovaném období škola uzavřena, se nacházejí v místech s vyšší hustotou zalidnění. Svou roli zde ovšem může hrát například příliv rodin bez dětí či stěhování staršího obyvatelstva, které se z měst přesouvá do perifernějších oblastí prožít své stáří (Fialová, Vágner 2004), zatímco svým dětem přenechávají své městské bydlení.

Sídelní struktura, jejíž vliv na územní rozmístění zdůrazňuje Kučerová (2008), nepředstavuje podle našeho názoru ve sledovaném regionu a období rozhodující faktor ovlivňující rozmístění škol. Stejný či podobný počet sídel zde mají obce

se školou i bez tohoto zařízení. Neznamená to ovšem, že v období, které předcházelo roku 2001, se tento jev neprojevoval. Změny rozmístění škol v závislosti na sídelní struktuře mohly proběhnout do roku 1989 či v následujících letech. Tak to ostatně dokládá ve své práci Trnková (2006).

V naší analýze jsme zatím věnovali pozornost pouze menším obcím, v nichž došlo k uzavření školy. Ovšem i v městských oblastech můžeme hovořit o určitém vývoji sítě těchto zařízení. Největším vývojem prošla ve sledovaném období školská síť ve městě Tábor. Z původních 13 základních škol v roce 2001 bylo k roku 2007 v činnosti pouze 9 z nich (Rejstřík škol MŠMT ČR 2007). Je ovšem potřeba říci, že mnoho ze škol v Táboře působí jako školy s určitým zaměřením (například škola se zvýšenou výukou jazyků, škola se sportovními třídami a podobně), do kterých rodiče své žáky musejí přihlásit, a zřejmě o to více jsou tak tyto školy závislé na dostatku žáků. V ostatních městech okresu je situace dlouhodobě vyrovnaná, neboť většina těchto obcí má jednu školu, do které docházejí i žáci z okolních obcí. Pouze města Bechyně, Sezimovo Ústí a Veselí nad Lužnicí mají na svém území více škol. Zatímco u Sezimova Ústí je důvodem existence více škol členění města na dvě více méně samostatné části a u Veselí nad Lužnicí je toto dáno faktem, že se původně jednalo o dvě samostatné obce Veselí nad Lužnicí a Mezimostí nad Nežárkou mající svá vlastní zařízení občanské vybavenosti, důvody existence škol v Bechyni jsou odlišné. Zde byla příčinou pouze nedostatečná kapacita původního školského zařízení, tedy výstavba druhé školy byla reakcí na naprosto rozdílný trend než můžeme vidět dnes.

6 Závěr

Cílem našeho výzkumu bylo na základě podkladů z oficiálních statistik zhodnotit vývoj sítě základních škol v okrese Tábor a určit faktory, které by mohly rozmístění školských zařízení ve zvoleném regionu ovlivňovat. Mezi aspekty, které jsme zkoumali, patřil počet obyvatel ve věku 0 -14 let, hustota zalidnění a sídelní struktura jednotlivých obcí. Vzhledem k tomu, že se problematikou geografických aspektů rozmístění málotřídních škol v Česku zabývala ve své studii Trnková (2007), analyzovali jsme faktory zmíněné v její práci. Přesto, že se náš výzkum týkal pouze regionu okresu Tábor, předpokládali jsme, že tyto faktory budou hrát roli i zde.

V rámci Česka se totiž jedná o region průměrný a trendy, které pozorujeme ve vývoji celkového počtu obyvatel a počtu dětí ve věku 0 -14 let v tomto okrese, se neliší od trendů vývoje v rámci celého státu. Námi zvolené faktory se ve zvoleném regionu ve většině potvrdily, ovšem zpočátku jsme jednotlivým faktorům přiřadili rozdílnou váhu.

Přes původní domněnku, že nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím rozmístění školské sítě bude podíl dětské složky v jednotlivých obcích, musíme konstatovat, že zřejmě dominantnějším faktorem je hustota zalidnění. Při pohledu na Mapu 5 znázorňující tento faktor v jednotlivých obcích k roku 2007 zjistíme, že naprostá většina škol, které byly na konci sledovaného období v provozu, leží v oblasti s vyšší hustotou zalidnění. Oproti tomu školy ve sledovaném období uzavřené se nacházejí v oblastech spíše znevýhodněných, tedy tam, kde je hustota zalidnění výrazně podprůměrná. Do budoucna je tak z tohoto důvodu ohrožena existence základních škol v obcích Borotín, Sudoměřice u Bechyně a Zálší, kde školy fungují i přes nízkou hodnotu sledovaného jevu. V dalších letech tak mohou být právě školy v těchto obcích nejvíce ohrožené možným úbytkem obyvatel, který jsme naznačili výše.

Porovnáním statistických dat a mapových výstupů s rozmístěním škol při hodnocení podílu dětské složky populace obcí ve sledovaném okrese jsme překvapivě nezjistili výraznější závislost. I v obcích, kde je podíl obyvatel ve věku 0 -14 let výrazně podprůměrný, můžeme nalézt úplné základní školy a naopak v obcích, kde bychom podle zastoupení tohoto faktoru ve sledovaném období školská zařízení očekávali, tato nejsou. Zajímavá je situace například v obci Mladá Vožice, kde dětská složka populace sice tvoří méně než 5 % celkového počtu obyvatel, v obci se ovšem nachází škola úplná. Odlišná situace je například v menších obcích jako jsou Dražice či Slapy, kde podíl obyvatel ve věku 0 -14 let dosahuje hodnot v rozmezí 15,1 -20 %, tedy hodnot druhé nevyšší kategorie. Díky tomu lze zřejmě říci, že velikost dětské složky v obci hraje roli především v otázce existence škol neúplných, které častěji slouží právě pouze dětem místním. Oproti tomu podíl obyvatel ve věku 0 -14 let není příliš zásadní ve větších obcích či městech, kde školy slouží i dětem z okolních obcí.

Poslední analyzovaný faktor, rozdrobenost sídelní struktury, se na prostorové organizaci školské sítě příliš neprojevil. Přesto, že Kučerová (2008) ve své práci uvádí vývoj a rozdrobenost sídelní struktury jako další důležitý aspekt a podle studie Kostiče (2004) je především severní část okresu Tábor složena z malých sídel,

na počtu škol v této oblasti se tento fakt nijak neprojevuje. To platí například právě o oblasti Mladovožicka, kde je i přes značný počet sídel otevřena pouze jedna škola.

V bakalářské práci jsme věnovali pozornost také obcím, v nichž již k uzavření školy došlo. Tyto obce leží většinou v oblastech mimo osu rozvoje, a proto uzavření školy představuje další snižování významu a atraktivity pro své obyvatele. S využitím tématicky zaměřené odborné literatury (Pacione 1984, Kositc 2004, Trnková 2007) můžeme říci, že obcím, v nichž došlo k uzavření školy tak hrozí především vylidňování. Tento proces může mít ovšem různý charakter představující pro obec různý stupeň „ohrožení“. Zde proto hovoříme buď o jakémsi periodickém vylidňování, kdy děti a dospělí ráno z dané obce vyjíždějí do škol či za prací a večer se vrací, či o vylidňování trvalém, kdy se celé rodiny stěhují do obcí s lepšími podmínkami pro trvalé bydlení. Z tohoto důvodu by bylo vhodné analyzovat v rámci okresu Tábor vyjížděkové a dojížděkové vztahy. V této práci jsme se těmito vztahy nezabývali, neboť toto nebylo cílem naší práce. Výzkum vyjížděky a dojížděky by ovšem mohl přinést nové informace, a tak i potvrdit či vyvrátit závěry naší práce.

Pro doplnění analyzované problematiky jsme si v úvodu této bakalářské práce dále položili několik otázek rozvíjejících dané téma. Nyní se tedy pokusíme tyto otázky zodpovědět.

Existuje v rámci okresu Tábor také opačný trend? Vznikají nové školy v tomto regionu?

Z uvedených informací vyplývá, že nové školy v rámci okresu Tábor ve sledovaném období nevznikaly. I přesto, že v některých oblastech počet obyvatel vzrůstal, v rámci školské sítě docházelo k opačnému vývoji. Do budoucna ovšem nemůžeme vyloučit možnou potřebu vzniku nových škol či znovuotevření škol, které byly v obcích uzavřeny. Současná vyšší míra porodnosti může v určitých oblastech v budoucnu vyvolat zvýšené nároky na dostupnost vzdělávání. Ovšem určit obce, v nichž k tomuto vývoji dojde, není snadné.

Z hlediska dalšího vývoje však bude významnější v případě školské sítě na venkově i ve městech úbytek obyvatel ve věku povinné školní docházky, se kterým se v dlouhodobějších prognózách počítá. Můžeme předpokládat, že i v dalších letech bude docházet v prostorové organizaci školské sítě ke změnám. Jak bylo v práci naznačeno, více znevýhodněné a ohrožené uzavřením existující školy jsou obce s celkově menším počtem obyvatel a nižším zastoupením dětské složky obyvatel jako takové. Jejich existenci do budoucna bude významnou měrou ovlivňovat jednak

dostatek žáků, ale také množství prostředků, které budou jednotlivé obce školám na jejich provoz poskytovat. Oproti tomu zřejmě neměnná situace bude ve větších obcích. I přes možný pokles počtu dětí žijících ve městech bude totiž tento nedostatek vyrovnáván počtem dětí dojíždějících, a proto zřejmě nebude docházet ani v dalších letech k významnějšímu uzavírání škol ve městech. Podmínky pro uzavírání škol zde nejsou také z toho důvodu, že většina měst okresu Tábor má školu pouze jednu, výjimkami jsou města Tábor, Bechyně, Sezimovo Ústí a Veselí nad Lužnicí. Ani zde ovšem podle našeho názoru k uzavírání škol v budoucích letech docházet nebude.

V naší práci jsme se zaměřili na vývoj školské sítě v poměrně krátkém období let 2001 -2007 v regionu, který v rámci Česka nevykazuje žádná větší specifika. Tímto faktem jsou tak ovlivněny i výsledky našeho výzkumu, který se opírá především o údaje ze statistik a pramenů Českého statistického úřadu či Ústavu pro informace ve vzdělávání. Pro detailnější analyzování vývoje školské sítě by zřejmě bylo potřeba zaměřit se na delší časový interval a současně zhodnotit i nejnovější vývoj. Velkým přínosem možnému budoucímu výzkumu by dále mohla být i spolupráce obyvatelstva v podobě dotazníkového šetření, které kvalitu života v dané obci analyzuje podle našeho názoru nejlépe.

7 Použitá literatura

BURDA, T. (2003): „Nové okresy“ ve světle reformy veřejné správy. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): Geografie na cestách poznání. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, s. 114 - 123.

CIBULKOVÁ, P., KLEŇHOVÁ, M., NOVOTNÝ, J. a kol. (2007): Vývojová ročenka školství v České republice 2001/02 – 2006/07. Ústav pro informace ve vzdělávání MŠMT ČR, Praha, 254 s.

ČERBA, O. (2004): Geografie sídel. Databázové systémy GIS.

Dostupné na: <http://www.gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/index.html>

HAMPL, M. (2004): Současný vývoj geografické organizace a změny v dojížděce za prací a do škol v Česku. Geografie – Sborník ČGS, 109, č. 3, s. 205 - 222.

HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNEL, K. (1989): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR. Univerzita Karlova, Praha, 255 s.

HAMPL, M., MÜLLER, J. (1998): Jsou obce v České republice příliš malé? Geografie – Sborník ČGS, 103, č. 1, s. 1 - 12.

HERINK, J., HOLEČEK, M., KASTNER, J. (2003): Příručka k učebnici Zeměpis naší vlasti. 2. vydání. Česká geografická společnost, Praha, 69 s.

CHRÍŠTOF, V. (1999): Analýza školských kapacit v okrese Mělník. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 91 s.

JOHNSON, R. J. (ed.; 2000): Dictionary of Human Geography. Blackwell Publishers, Oxford, 4. vydání, 958 s.

KASPER, T., KASPEROVÁ, D. (2008): Dějiny pedagogiky. Grada Publishing, Praha, 224 s.

KOSTIČ, M. (2004): Vnitřní periferie v Česku: příklad středočesko – jihočeského pomezí. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 112 s.

KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. (1989): Vývoj školských soustav v českých zemích. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc, 100 s.

KOZEL, F. (1992): Škola základ obce. Státní správa a samospráva, 92, č. 43, s. 9.

KOZEL, F. (1993): České školství ve světle vývoje a stavu některých jeho charakteristik. Pedagogická orientace, 1993, č. 6, s. 133 - 139.

KREJČÍ, V. (1988): Náčrt vývoje výchovy, školství a pedagogiky. Kapitoly z dějin pedagogiky. Pedagogická fakulta v Ostravě, Ostrava, 194 s.

KUBÍKOVÁ, M. (1998): Vývoj základního školství v okrese Benešov. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 91 s.

KUČERA, Z. (2007): Sídlo a obec: základní pojmy geografie osídlení a jejich vztah. Geografie – Sborník ČGS, 112, č. 1, s. 84 –94.

KUČEROVÁ, S. (2008): Územní rozmístění základních škol v Česku, hlavní rysy jeho proměn ve 2. polovině 20. století a jejich potenciální důsledky. Studia Paedagogica – Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity, U 12, č. 6, s. 1 – 25.

LUKÁŠEK, V. (1991): Analýza základního školství v okrese Náchod. Magisterská práce. Katedra ekonomické a regionální geografie PřF UK, Praha, 101 s.

LYSON, T. (2002): What does a School Mean to a Community? Assessing the Social and Economic Benefits of Schools to Rural Villages in New York. Journal of Research in Rural Education, 17, č. 3, s. 131 - 137.

MARADA, M. (2001): Vymezení periferních oblastí Česka a studium jejich znaků pomocí statistické analýzy. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, s. 12 - 24.

MILLER, B. (1995): The Role of Rural Schools in Community Development: Policy Issues and Implications. Rural Education Program.

Dostupné na: <http://www.nwrel.org/ruraled/role.html#i>

MŇUK, P. (1985): Hodnocení občanské vybavenosti Středočeského kraje se zaměřením na zařízení školská a zdravotnická. Magisterská práce. Katedra ekonomické a regionální geografie PřF UK, Praha, 96 s.

MRZENA, J. (1980): Počátky povinného všeobecně vzdělávacího školství v jižních Čechách. Jihočeská univerzita, České Budějovice, 98 s.

NOVOTNÁ, M.(ed.; 2005): Problémy periferních oblastí. Univerzita Karlova, Praha, 184 s.

NOVOTNÝ, M. a kol.(2006): Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech. Od středověkých počátků do současnosti. Jihočeská univerzita, České Budějovice, 264 s.

PACIONE, M. (1984): Rural Geography. Harper & Row, London, 384 s.

PERLÍN, R. (2008): Venkov, typologie venkovského prostoru.

Dostupné na: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>

POLÁK, T. (1994): Demografický vývoj a transformace školské soustavy. Řízení ve školství, 1994, č. 6, s. 18 - 24.

PRŮCHA, J. (2001): Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Portál, Praha, 139 s.

PRŮCHA, J. a kol. (2008): Pedagogický slovník. Portál, Praha, 4. vydání, 322 s.

RÁKOS, P. (2000): Atlas školství okresů: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor. P.F.art, Brno, 80 s.

SPIPKOVÁ, V. (ed.; 1997): Transformace našeho školství. Sborník příspěvků z 5. konference ČPdS 11. – 12. září 1996 Šlapanice u Brna, Konvoj, Brno, 285 s.

SOMR, M. a kol.(1987): Dějiny školství a pedagogiky. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 356 s.

TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, 411 s.

TRNKOVÁ, K. (2006): Vývoj málotřídních škol v druhé polovině 20. století. Studia Paedagogica – Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity, U 11, s. 133 – 144.

TRNKOVÁ, K. (2007): Málotřídní školy a faktory ovlivňující jejich existenci a fungování.

Dostupné na: http://is.muni.cz/th/8942/ff_d/cele-po_korekci.doc

TRNKOVÁ, K. (2008): Školy na vesnici: starosti pro starosty? In: Vaishar, A.(ed.): Investigating European Countryside. CD – Rom. Sborník příspěvků z mezinárodní konference „1st Moravian Conference on Rural Research – Eurorural 08“. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Brno, s. 1 – 8.

VEČERNÍK, J. (ed.; 1998): Zpráva o vývoji české společnosti 1989 - 1998. Academia, Praha, 364 s.

VLASÁK, P. (2004): Diskuse ke slučování. Učitelství noviny, 2004, č. 9

Dostupné na: http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=14&rok=04&odkaz=diskuse.htm

WAHLA, A. (1989): Geografie vzdělání obyvatelstva. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 189 s.

Použité prameny:

Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005. I. díl. Český statistický úřad, Praha 2005, 759 s.

Krajská ročenka školství 2007. Ústav pro informace ve vzdělávání MŠMT ČR, Praha 2008, 173 s.

Rámcový vzdělávací program 2002. Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2002, 124 s.

Statistická ročenka školství 2006: soubor ekonomických ukazatelů. Ústav pro informace ve vzdělávání MŠMT ČR, Praha 2007, 105 s.

Statistická ročenka školství 2007: soubor ekonomických ukazatelů. Ústav pro informace ve vzdělávání MŠMT ČR, Praha 2008, 140 s.

Statistický lexikon obcí České republiky 2008 Český statistický úřad, Praha 2008, 1358 s.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – okres Tábor. Krajská reprezentace ČSÚ, České Budějovice 2003, 146 s.

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 – obyvatelstvo, byty, domy a domácnosti: Jihočeský kraj. Český statistický úřad, Praha 2003, 286 s.

Školství v pohybu 1990-1995. Ústav pro informace ve vzdělávání MŠMT ČR, Praha 1996, 19 s.

Zákon č. 128/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecním zřízení) v platném znění.

Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění.

Internetové odkazy:

http://www.czso.cz	internetové stránky Českého statistického úřadu
http://www.kraj - jihocesky.cz	internetové stránky Jihočeského kraje
http://www.uiv.cz	internetové stránky Ústavu pro informace ve vzdělávání

Charakteristika obcí okresu Tábor

Obec	Počet obyvatel		Počet dětí 0 -14 let		Podíl dětí v %	Hustota zalid.	Počet škol	
	2001	2007	2001	2007	2007	2007	2001	2007
Balkova Lhota	124	114	22	22	15	32,2		
Bečice	66	76	8	5	6,6	23,5		
Bechyně	5931	5541	1022	750	13,5	260,4	2	2
Běleč	187	182	32	29	15,9	14,9		
Borkovice	229	233	30	31	13,3	14,7		
Borotín	510	577	101	100	17,3	21,9		
Bradáčov	74	58	7	3	5,2	12,9		
Březnice	225	180	48	23	12,8	26,1		
Budislav	449	383	51	53	13,8	43,3		
Černýšovice	86	71	4	2	2,8	7		
Dírná	472	443	100	62	13,9	20,2	1*	0
Dlouhá Lhota	174	166	32	14	8,4	37,4		
Dobronice u Bechyně	102	105	11	4	3,8	12,7		
Dolní Hořice	832	812	99	116	14,3	20,7		
Dolní Hrachovice	144	142	24	25	17,6	31,7		
Drahov	171	154	22	17	11	14		
Dráčov	260	266	40	31	11,6	27,4		
Dražice	678	767	138	128	16,7	59,1	1*	1*
Dražičky	67	118	12	25	21,2	23		
Drhovice	190	182	29	19	10,4	42,7		
Haškovicova Lhota	83	70	11	5	7,1	23,1		
Hlasivo	174	171	32	22	12,9	13,9		
Hlavatce	397	363	60	51	14	18,8	1	0
Hodětín	89	87	8	7	8	4,6		
Hodonice	129	165	22	32	19,4	17,4		
Chotěmice	134	116	21	10	8,6	22,5		
Chotoviny	1525	1696	204	285	16,8	54	1	1
Choustník	525	510	94	80	15,7	40,4	1	1
Chronín	141	142	21	22	15,5	20		
Chýnov	2070	2289	348	382	16,7	75	1	1
Jedlany	68	60	6	7	11,6	14,3		
Jistebnice	2046	2017	356	299	14,8	34,8	1	1
Katov	80	70	6	8	11,4	18,9		
Klenovice	380	600	63	121	20,2	91,3		
Komárov	127	121	19	14	11,6	14,1		
Košice	698	722	104	104	14,4	51,6	1*	1*
Košín	65	61	10	9	14,8	31,6		
Krátošice	118	113	16	8	7,1	37,7		
Krtov	141	148	31	33	22,3	32,5		
Libějice	109	108	21	15	13,9	36,6		
Lom	137	149	20	22	14,5	38,9		
Malšice	1702	1799	248	243	13,5	46,6	1	1
Mažice	141	118	18	5	4,2	21,4		
Meziříčí	132	165	13	29	17,6	28,7		
Mezná	108	113	15	19	16,8	22,2		
Mladá Vožice	2735	2722	435	410	1,5	86,2	1	1
Mlýny	151	138	29	17	12,3	17,9		

Myslkovice	343	365	58	46	12,6	74,8		
Nadějkov	735	739	125	90	12,1	30,7	1*	1*
Nasavrky	30	65	5	11	16,9	44,5		
Nemyšl	277	286	39	53	18,5	20,1		
Nová Ves u Chýnova	226	270	38	37	13,7	40,8		
Nová Ves u Mladé Vožice	189	182	25	24	13,2	15,5		
Oldřichov	235	232	37	46	19,8	22,9		
Opařany	1390	1380	227	205	14,9	43,9	1	1
Planá nad Lužnicí	3043	3544	514	560	15,8	165,5	1	1
Pohnánek	60	59	9	7	11,9	23,6		
Pohnání	90	74	14	10	13,5	20,7		
Pojbuky	123	114	16	7	6,1	15,5		
Přehořov	313	344	61	59	17,2	36	1*	0
Psárov	163	137	24	13	9,5	12,6		
Radenín	440	492	66	64	13	18,3		
Radětice	245	220	31	23	10,4	14,9		
Radimovice u Tábora	63	63	10	8	12,7	23,6		
Radimovice u Želče	325	375	65	63	16,8	83,7		
Radkov	140	170	15	24	14,1	31,6	1*	0
Rataje	200	202	21	16	7,9	18,75		
Ratibořské Hory	747	739	129	108	14,6	34,9	1	1
Řemíčov	88	74	19	3	4,1	17,1		
Řepeč	261	254	52	43	16,9	19,9		
Řípec	287	295	48	45	15,3	39,8		
Rodná	115	88	18	8	9,1	9,6		
Roudná	520	529	70	60	11,3	144,9	1*	0
Šebířov	408	364	84	50	13,7	15,7		
Sedlečko u Soběslavě	102	104	17	16	15,4	36,4		
Sezimovo Ústí	7495	7338	1016	982	13,3	869,4	2 (1*)	2 (1*)
Skalice	448	458	84	57	12,4	30,4		
Skopytce	161	150	28	18	12	21,1		
Skrýchov u Malšic	119	128	23	21	16,4	18,3		
Slapsko	131	156	24	29	18,6	17,2		
Slapy	421	482	71	83	17,2	76,3	1*	1*
Smilovy Hory	441	389	50	36	9,3	18,7	1*	0
Soběslav	7290	7285	1130	1043	14,3	364,25	2	2
Stádlec	611	605	98	86	14,2	33,4	1*	1*
Sudoměřice u Bechyně	616	679	87	96	14,1	27,2	1	1
Sudoměřice u Tábora	275	293	39	42	14,3	85,7		
Sviny	313	325	52	41	12,6	28,9		
Svrabov	52	59	6	8	13,5	15,8		
Tábor	36557	35593	5984	4778	13,4	572,1	11 (2*)	7 (2*)
Třebějice	87	71	10	5	7	11,6		
Tučapy	834	782	133	106	13,6	42,1	1	1
Turovec	241	231	47	33	14,3	17,4		
Ústrašice	199	286	23	45	15,7	38,7		
Val	241	224	35	32	14,3	13,7		
Vesce	221	242	29	32	13,2	32,5		
Veselí nad Lužnicí	6641	6607	1154	953	14,4	223,5	2	2
Vilice	182	173	30	12	6,9	24,4		
Vlastiboř	309	319	39	39	12,3	18,6		
Vlčeves	95	73	11	6	8,2	11,4		

Vlkov	152	149	13	12	8,1	22,8		
Vodice	209	180	17	12	6,7	11,8		
Zadní Strátež	46	32	4	0	0	6,4		
Záhoří	63	59	4	4	6,7	14,7		
Zálší	259	261	37	35	13,4	29,3	1*	1*
Želeč	778	918	148	179	19,4	58,4	1*	1*
Zhoř u Mladé Vožice	90	89	19	13	14,6	28,1		
Zhoř u Tábora	159	164	27	28	17,1	35,5		
Žišov	140	186	24	28	15,1	39,3		
Zlukov	232	252	38	31	12,3	41,8		
Zvěrotice	340	377	56	64	16,9	58,9		

Pozn.:

- tučně jsou vyznačeny školy s 1. -9. ročníkem
- * u čísla označuje školy s 1. -5. ročníkem
- jsou -li v obci školy obojího typu, je tučně vyznačen počet škol s 1. -9. ročníkem, počet škol s 1. -5. ročníkem je uveden v závorce

Zdroj: Český statistický úřad 2001, 2007